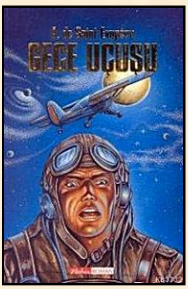

A. de Saint-Exupéry

GECE UÇUŞU

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 62
ROMAN DİZİSİ : 15

Birinci Basım
Haziran 1968

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi 8
Tel. : 17 74 03 - 12 50 67
Yenişehir, Ankara

ANTOINE DE SAINT-EXUPERY

GECE UÇUŞU

Türkçesi Bertan Onaran

BİLGİ YAYINEVİ

Kapak Düzeni : Ozan SAĞDIÇ

Bu eserin asıl adı:
Vol de Nuit

Bilgi Basımevi, Ankara - 1968

Mösyö Didier Daurat'ya

ÖNSÖZ

Havayolları işletmeleri, öbür ulaşım yollarıyle yarışmak zorundaydı. Bu kitaptaki unutulmaz müdür tipi Riviére de işte bu yarışı dile getiriyor: «Bizim için bir ölüm kalım sorunuydu bu, çünkü, gündüzün demir ya da deniz yollarıyle aramızda açılan ara, geceleyin kapanıyordu.» İlkin kıyasıya eleştirilen, sonra kabul edilen ve ilk denemelerin tehlikesi geçtikten sonra olağanlaşan gece uçuşu, bu kitap yazıldığı sırada, büyük ölçüde rastlantıya bağlıydı; beklenmedik şeylerle dolu hava ulaşımının elle tutulmaz, gözle görülmez tehlikelerine, geceleyin, bir de karanlık ekleniyordu. Yalnız şunu belirtelim ki, bütün bu tehlikeler, henüz yenilmiş olmamakla birlikte, günden güne azalmakta, her yeni sefer bir sonrakini kolaylaştırmakta, güvenlik altına almaktadır. Ama bilinmeyen ülkeleri aramaya çıkanlarda olduğu gibi, havacılıkta da, yiğitlik isteyen bir ilk dönem vardır; bize, gökteki öncülerden birinin trajik serüvenini anlatan *Gece Uçuşu* da, işte bu yüzden, kendiliğinden bir kahramanlık öyküsü haline geliveriyor.

Saint-Exupéry'nin birinci kitabını da sevmiştim, ama bunu daha çok sevdim. *Güney Postası*'nda, insanı şaşırtan bir incelikle saptanmış anıların yanında, kahramanı bize yaklaştıran duygusal bir olay vardı. Biz şefkate hazır okurlar, ne insan, ne de zayıf bir yaratık buluyorduk onu! *Gece Uçuşu*'nun kahramanı, insanlıkdışına çıkarılmamış olmakla birlikte, insanüstü bir erdeme sahiptir. Bu titreşimlerle dolu anlatıda beni en çok etkileyen de, işte bu soylu yandır sanıyorum. İnsanın zayıflıklarını, dalgacılığını, boşluklarını zaten biliyoruz, günümüz edebiyatı da bunları ortaya koymakta pek usta; ama gerilmiş bir istemin yarattığı o kendini aşma... bizlere gösterilecek asıl şey bu işte.

Pilottan çok, müdürü Rivière ilginç geliyor bana. Bu adamın kendisi bir şey yapmıyor: yaptırıyor, pilotlarına erdem aşılıyor, onlardan verebileceklerinin en çoğunu istiyor, ve onları kahramanlığa itiyor. Şaşmaz kararı hiç bir zayıflığı bağışlamıyor, en küçük gevşeklik cezayı yiyor. Sertliği, ilk bakışta insanlıkdışı ve aşırı gözükebilir. Ama bu sertlik kusurlara karşı, yoksa Rivière'in yaratmaya çalıştığı insana değil. Çizilen tabloda, yazarın bu insana duyduğu hayranlık açıkça hissediliyor. Ruhbilimsel değeri bence çok büyük olan şu aykırı gerçeği ışığa kavuşturduğu için, özel bir teşekkür borçluyum yazara: insanın mutluluğu özgürlükte değil, bir ödev yüklenmektedir. Kitaptaki kişilerin hepsi, *yapacakları* şeye, ancak başarıyla sonuçlandırdıkları zaman huzura kavuştukları o tehlikeli göreve bağlıdırlar, hem de sımsıkı. Ayrıca, Rivière'in aslında hiç de duygusuz olmadığını (kaybolan pilotun karısının Rivière'e gelişini anlatan sahne kadar dokunaklı şey görmedim ben), ve birtakım emirler verirken, pilotların bunları uygularken gösterdiğinden çok daha büyük cesaret gösterdiğini seziyoruz.

«Kendini sevdirmek için, yakınmak yetişir», diyor bir yerde. «Bense hiç yakınmam, ya da başkalarından saklarım bunu... kimizaman, ben bile şaşıyorum kendi gücüme.» Başka bir yerde de: «Buyruğunuz altındaki insanları sevin; ama bunu onlara söylemeyin.» der.

Çünkü ödev duygusu, «sevgiden bile yüce, o anlaşılmaz ödev duygusu» Rivière'e de hakimdir. İnsan kendi benliğiyle yetinmemeli, kendisiyle varolan, ama kendisini aşan, ne olduğu bilinmeyen bir şeye bağlanmalı, bu uğurda özünü gözden çıkarmalıdır.Ben, burada, Prometheus'uma: «Ben insanı değil, onun içini yakan ateşi severim» dedirten o «anlaşılmaz, anlatılmaz duygu» ile karşılaştığım için sevinçliyim. Yiğitliğin kaynağı bu duygudur: «Hepimiz, diye düşünüyordu Rivière, değerce insan yaşanımı aşan bir şey varmış gibi davranıyoruz... Ama nedir bu şey? işte onu bilmiyorum.» Başka bir yerde de: «Belki de kurtarılması gereken, bizden daha kalıcı bir şey var; ve Rivière, belki de insanın bu yanını kurtarmak için çalışıyor işte.» Hiç kuşkunuz olmasın bundan.

Kimyacıların, iğrençliğini bugünden duymamızı istedikleri yarının savaşlarında erkekçe erdemlere yer kalmadığından,

yiğitlik kavramının orduyu bırakıp kaçtığı bir çağda, yiğitliğin en hayranlık veren, en yararlı örneklerini havacılıkta görmüyor muyuz? Komuta altındaki bir birlikte, ataklık, ataklık olmaktan çıkar. Her an ölümle karşı karşıya bulunan pilotunsa, bizim beylik «cesaret» kavramımıza bakıp dudak bükmeye hakkı vardır. Saint-Exupéry, epey eski bir mektubunu anmama izin verir mi bilmem; onun, Casablanca-Dakar hattını güvenliğe kavuşturmak üzere, Kuzey Afrika'da uçtuğu günlerden kalma bir mektup bu:

«Ne zaman döneceğimi bilmiyorum, birkaç aydır korkunç işim var: kaybolan arkadaşların aranması, ıssız bölgelere düşen uçakların onarılıp işletilmesi, ve birkaç Dakar seferi.

«Küçük bir serüven yaşadım: bir uçağı kurtarmak için, on iki Mağrip'li ile bir makina ustasının yanında iki gün, iki gece geçirdim. Birbirini kovalayan, ciddî alarmlar. Ömrümde ilk kez, kurşunların tepemde vızıldadığını işittim. En sonunda, şu çevredeki yerimi öğrendim: Mağrip'lilerden daha sakin bir insanım. Ayrıca, öteden beri şaştığım bir şeyi, Eflatun'un (yoksa Aristo muydu?) cesareti neden erdemlerin en sonuncusu saydığını da öğrendim. Cesaret, öyle ahım şahım şeylerden oluşmuyor çünkü: biraz öfke, biraz kendini beğenmişlik, epeyce dikkafalılık, bir de aşağılık bir yaman izci gururu. Ve hepsinden önemlisi, aslında bu işle hiç ilgisi bulunmayan, bedensel güç sarhoşluğu. Düğmeleri açık gömleğinin üstünde kollarını kavuşturup derin soluklar alıyorsun. Epey hoş bir şey. Bu iş geceleyin başına gelirse, büyük bir sersemlik ettiğin duygusu da karışıyor araya. Bundan sonra, yiğitlikten başka hüneri olmayan adama hayranlık duymayacağım.»

Bu alıntının başına (oldum olası bir türlü beğenemediğim) Quinton'un bir kitabından çıkardığım şu çok ulu sözü oturtmak isterdim:

«İnsan yiğitliğini de tıpkı sevgisi gibi gizli tutar»; ama şu daha iyi galiba: «Yiğitler, verdikleri sadakayı gizleyen dürüst kişiler gibi, gizli tutarlar yiğitliklerini. Ya başka bir kalıba sokarlar ya da özür dilerler kahramanca bir iş yaptıkları zaman.»

Saint-Exupéry, bunları, «görmüş geçirmiş bir insan olarak» anlatıyor. Sürekli bir ölüm tehlikesiyle burun buruna yaşamak, kitabına, benzeri olmayan, sağlam bir tat kazandırıyor.

Biz, epeyce yetenekli kişilerce yazılmış, ama gerçek serüven adamlarıyle gerçek savaşçıları gülümseten bir sürü savaş ya da serüven romanı okuduk. Edebî değerine de hayran olduğum bu anlatı, ayrıca, bir belge niteliğinde, ve hiç umulmadık biçimde bir araya gelen bu iki nitelik, olağanüstü bir önem kazandırıyor *Gece Uçuşu*'na.

André Gide

GECE UÇUŞU

I

Tepeler, uçağın altında, akşamın altın renginde koyu çizgiler yaratmaya başlamıştı bile. Ovalar hâlâ aydınlıktı, ama işe yaramaz bir ışıktı bu: burada ovalar, kış sona erdiği zaman karlarını geri vermedikleri gibi, altın sarısı renklerini de bir türlü teslim etmezler geceye.

Kıtanın güneyinden gelip, Patagonya postasını Buenos Aires'e götüren pilot Fabien, sakin bir limandakilere benzeyen birtakım belirtilerden akşamın yaklaştığını anlıyordu: sakin bulutların gökte bıraktığı belli belirsiz kırışıklıklar, göğün dinginliği. Mutlu ve geniş bir koya girmek üzereydi.

Bu dinginlik içinde, bir çoban gibi, ağır ağır dolaştığını düşünebilirdi. Patagonya'lı çobanlar, hiç acele etmeden, bir sürüden ötekine giderler: Fabien de bir kentten öbürüne gidiyordu, küçük kentler çobanıydı o. İki saatte bir, ırmak kıyısına su içmeye inmiş ya da ovada otlayan kentler görüyordu.

Kimizaman, ıssız bir denizi andıran yüz kilometrelik çölün ardından, ovanın çırpıntısı içinde, insan yaşamı yüklemiş bir gemiye, yitik bir çiftliğe rastlıyor, kanatlarıyle selâmlıyordu onu.

« San Julian göründü; on dakika sonra alandayız.»

Telsizci, hattın bütün istasyonlarına ulaştırıyordu bu haberi.

Magellan Boğazı'ndan Buenos Aires'e dek, iki bin beş yüz kilometre boyunca, birbirine benzer iskeleler, hava alanları diziliydi; ama Afrika'da, fethedilmiş, dağınık evli son kasabadan sonra bilinmeyenin başlayışı gibi, bu son iskele de gecenin kıyısındaydı.

Telsizci bir kâğıt uzattı pilota:

«Öyle bir fırtına var ki, şimşek gürültüleri kulaklarımda uğulduyor. San Julian'da mı yatacaksınız?»

Fabien gülümsedi: gökyüzü, bir akvaryum gibi sakindi ve önlerindeki bütün hava alanları «Hava açık, rüzgâr sıfır» diyordu.

Cevap verdi :

«Devam edeceğiz.»

Telsizciyse, fırtınanın, meyvenin içinde çöreklenen kurtlar gibi, bir yerlerde gizlendiği kanısındaydı; gece hem çok güzel, hem de rezil olabilirdi: bu çürümeye hazır hamura dalmak istemiyordu.

Fabien, motorun hızını keserek San Julian'a inerken yorgun hissetti kendini. İnsanların yaşamına tat veren şeyler büyüyerek üstüne geliyordu: insanların evleri, küçük kahveleri, gezilerini süsleyen ağaçlar. Fetih gecesi, eğilip imparatorluğunu seyreden ve orda yaşayan insanların gösterişsiz mutluluğunu keşfeden fatihe benziyordu. Fabien'in silâhlarını bırakmaya, kendi ağırlığını, kendi kırık dökük lüğünü hissetmeye ihtiyacı vardı; insan zayıf yanlarıyle de zenginleşir, onun da, şurada, bir daha hiç değişmeyecek

bir görünümü seyreden basit bir insan olmaya ihtiyacı vardı. Şu minicik köye razı olabilirdi: insan seçtikten sonra, yaşamın getireceği şeylerle yetinir ve bu yaşamı sevebilir. Yaşam, sevgi gibi, bir sınır çizer insana. Fabien de burada yaşamak, ölümsüzlükten payına düşeni burada almak isterdi, çünkü ancak bir saat kaldığı bu küçük köyler, üstlerinden geçtiği eski duvarlarla çevrili bahçeler, kendi dışında, sonsuza dek yaşayacakmış gibi geliyordu ona. Köy gittikçe yükseliyor, kucak açıyordu onlara. Ve Fabien oradaki dostlukları, tatlı kızları, kar gibi çarşafların sıcaklığını, yavaş yavaş, ölmemecesine evcilleşen şeyleri düşünüyordu. Köy, duvarların artık gizleyemediği bahçelerin sırrını açığa vurarak, kanatlara sürtünürcesine akıp gitmeye başlamıştı bile. Ama Fabien, indikten sonra taş duvarlar arasında kıpırdayan birkaç insanın ağır hareketlerinden başka bir şey görmediğini fark etti. Köy, sırf kıpırtısızlığıyle, tutkularını gizliyor, tatlı yanını göstermekten kaçmıyordu: bunu yakalayabilmek için, hareketten vaz geçmek gerekirdi.

Fabien, on dakika sonra yola çıkmak zorunda kaldı.

Dönüp San Julian'a baktı: bir avuç ışıktan başka bir şey değildi artık, sonra bir avuç yıldız oldu, derken, son bir kez yüreğini sızlatan bir avuç toz haline geldi.

«Kadranı göremez oldum: ışıkları yakayım.»

Düğmeleri çevirdi, ama pilot bölmesindeki kırmızı lambalar, göstergeleri aydınlatmayan, akşamın mavisinde eriyip gitmiş, solgun bir ışık gönderdiler.

Parmaklarını lambalardan birine doğru uzattı: güç belâ kızardılar.

« Daha çok erken. »

Oysa gece, koyu bir duman gibi yükseliyor, vadileri dolduruyordu yavaş yavaş. Ovalarla vadiler birbirinden ayrılmaz olmuştu. Bununla birlikte, köyler birer birer aydınlanıyor, yıldız kümeleri de onlara karşılık veriyordu. Fabien de parmağıyle dokunup işaret lambalarına göz kırptırıyor, köylere selâm yolluyordu. Her ev, deniz kıyısındaki bir fener gibi, geceye bakan yıldızını yakmış, yeryüzü ışıklı çağrılarla dolmuştu. İnsan barındıran her çatı, yıldız gibi parıldamaya başlamıştı. Fabien, bu kez geceye, bir koya girer gibi, tatlı bir hareketle, ağır ağır girişlerine bayılmıştı.

Başını içeri çekti. Göstergelerin radyumu ışıldamaya başlamıştı. Pilot, birbiri ardından bütün rakamlara baktı, sonuç hoşuna gitti. Göğe sağlamca yerleşmiş buluyordu kendini. Parmağıyle çelik direklerden birine dokundu, direkten, buram buram canlılık fışkırdığını hissetti: maden kıpırdamıyor, ama yaşıyordu. Motorun beş yüz beygirlik gücü, çeliğin soğukluğunu kadife gibi yumuşacık bir ten haline getiren tatlı bir titreşim yaratıyordu maddede. Pilot, bugün de havada ne başdönmesi, ne esriklik duyuyor, yalnızca canlı bir derinin altındaki yaşamı hissediyordu.

Şimdi yeni bir dünya kurmuştu kendine, iyice yerleşebilmek için, dirsekleriyle sağa sola vuruyordu.

Elektrik dağıtım göstergesine dokundu parmağının ucuyle, sonra öbür düğmelere dokundu birer birer, azıcık kıpırdadı, koltuğuna iyice yaslandı ve gecenin omuzladığı beş tonluk metalin sarsıntısını

en iyi duyabileceği durumu aradı. Sonra el lambasını yokladı, yerine itti, bıraktı, yine tuttu, kaymadığına emin olunca yine bıraktı, yerlerini kesinlikle öğrenebilmek, parmaklarını karanlık bir dünyaya alıştırabilmek için, düğmeler üstünde gezindi. Sonra, parmakları düğmelerin yerini iyice öğrenince, kendi kendine izin verdi, lambalardan birini yaktı, bölmesini kesin âletlerle donattı, ve göstergeler üzerinde, suya dalar gibi geceye girişini seyretti. Sonra hiç bir şeyin sallanmadığını, sarsılmadığını, titremediğini, jiroskobunun, altimetresinin ve motörün dönüş hızının bir noktada çakılıp kaldığını görünce, biraz geriye çekildi, ensesini koltuğun meşinine yasladı, ve anlatılmaz bir umudun tadını çıkarmak üzere düşlere daldı.

Şimdi, karanlıklar içindeki bekçi gibi, gecenin insanın yerini belli ettiğini farkediyor: şu çağrılar, şu ışıklar, şu kaygı. Karanlığın koynundaki şu tek yıldız: bir evin yalnızlığı. Yıldızlardan biri sönüyor: sevgisi üstüne kapanan bir ev bu.

Ya da sıkıntısı üstüne. Dünyanın geri kalan yanlarına el etmekten vazgeçen bir ev bu. Lambaları başına toplanan, dirseklerini masaya dayayıp oturan şu köylüler, ne umduklarını bilmiyorlar: isteklerinin, üstlerine çöken şu gecede, çok çok uzaklara gittiğini bilmiyorlar. Ama Fabien, bin kilometre öteden gelen, kocaman hava dalgalarının soluk alıp veren uçağını kaldırıp indirdiğini hisseden, on fırtına atlatan ve bunlar arasında, yer yer ay ışığına rastlayan, ve bir savaş kazanırcasına, birbiri ardından şu ışık kümelerine ulaşan Fabien seziyor onların bu umudunu. Bu insancıklar, lambalarının o basit masalarını aydınlatmak

için yandığını sanıyorlar, oysa bu ışık, ıssız bir adada, umutsuzca denize doğru sallanan bir fener gibi, seksen kilometre öteden gözünüze çarpıyor.

II

Üç posta uçağı, şu anda, Patagonya, Şili ve Paraguay'dan Buenos Aires'e doğru yol alıyordu. Orada, gece yarısına doğru Avrupa'ya kalkacak uçak, getirecekleri yükü bekliyordu.

Üç pilot, uçağın mavna kadar ağır motor kısmının hemen arkasında, karanlıklar içinde, uçuşlarını düşünüyordu; bir süre sonra, dağdan kente inen yaban köylüler gibi, fırtınalı ya da dingin gökten, ağır ağır, kocaman kentlerine ineceklerdi.

Bütün ulaşımın sorumlusu Rivière, Buenos Aires hava alanında, beş aşağı beş yukarı gidip geliyordu. Konuşmuyordu, çünkü, üç uçağın inişine dek, günün ne olacağı belli değildi onun için. Rivière, her dakika, telgraflar geldikçe, kaderin elinden bir şeyler koparıyor, işin bilinmeyen yanını azaltıyor, ve adamlarını gecenin karanlık sularından kurtarıp kıyıya çekiyordu sanki.

Uçakların inişine yardım eden manevracılardan biri yanına geldi, bir telsiz haberi verdi :

—Şili postası, Buenos Aires ışıklarını gördüğünü bildirmiş.

—Peki.

Rivière, az sonra bu uçağın sesini duyacak: gece, gel-gitlerle ve gizlerle dolu bir denizin uzun süre koynunda sakladığı hazineleri getirip kumsala bırakışı

gibi, uçaklardan birini salıveriyordu işte. Daha sonra, öbür ikisini toplayacaklardı.

O zaman, bugünkü iş bitmiş olacaktı. Ondan sonra, yorgun insanlar yatmaya gidecek, yerlerini taze güçler alacaktı. Ama Rivière rahat yüzü görmeyecekti: bu kez de Avrupa postasıyle uğraşacaktı. Ve bu iş, böylece sürüp gidecekti. Sonuna dek. Bu eski kurt, ilk kez yorulduğunu fark edip şaşıyordu. Uçakların gelişi, hiç bir zaman, savaşa son verip mutlu bir barış dönemi açan yengiye benzemiyecekti. O yüzden, her yeni gün, daha önceki binlerce adıma benzeyen yeni bir adım olacaktı. Rivière, yıllardır, kollarının bütün gücünü harcayarak, büyük bir ağırlığı taşıdığını hissediyordu: umutsuz, dursuz duraksız bir çaba... «Yaşlanıyorum...» İnsan eylemin kendisinden güç alamadığı zaman, yaşlanıyor demektir. O ana dek üstünde durmadığı sorunlarla ilgilendiğini fark edip şaşırdı. Öteden beri elinin tersiyle ittiği tatlı şeyler, insanın içini karartan bir mırıltıyla, üstüne üstüne geliyordu: yitik bir okyanus gibi. «Bütün bunlar bu denli yakın demek?...» İnsanın yaşamına tat veren şeyleri, «Her işin bir sırası var» diyerek ihtiyarlığa bırakmış bulunduğunu fark etti. Sanki bir gün gerçekten vakit bulunabilirmiş, sanki ömrün sonunda, hayal edilen o mutlu dinginliğe kavuşulabilirmiş gibi. Oysa dinginlik yoktur. Belki yengi de yoktur. Bütün postaların gelmesi diye bir şey de yoktur.

Rivière, bir şeyler yapmakta olan yaşlı ustabaşının önünde durdu. Leroux da kırk yıldır çalışıyordu. Ve bu çalışma, bütün gücünü tüketiyordu. Leroux, akşam ona ya da gece yarısına doğru eve döndüğünde, başka bir dünyayla karşılaşmıyordu, bir kaçış değildi

bu dönüş. Rivière, kocaman suratını kendisine doğru çeviren ve mavileşmiş bir ekseni gösteren bu adama gülümsedi: «Açılmam deyip direniyordu, ama sonunda açtım hınzırı.» Rivière eğilip eksene baktı. Rivière yine mesleğine kaptırmıştı kendini. «Atölyelere söyleyelim, daha gevşek bıraksınlar bu meretleri.» İngiliz anahtarının bıraktığı izlere dokundu, sonra yine Leroux'nun yüzüne baktı. Bu sert çizgiler, garip bir soru getiriyordu dilinin ucuna. Alacağı karşılığı düşünüp bıyık altından gülüyordu :

—Aşk işleriyle fazla uğraştınız galiba, Leroux?

—Aşk mı, müdür bey! siz de bilirsiniz ki...

—Demek benim gibi, sizin de vaktiniz olmadı.

—Eh, pek olmadı sayılır...

Rivière, cevabın acı mı çıktığını anlamak için dikkatle dinliyordu adamın sesini: acı değildi. Bu adam, geçmiş günleri önünde, güzel bir tahtayı cilâlayıp bitiren marangozun hoşnutluğunu duyuyordu: « Tamam, bitti işte.»

«Tamam,» diye düşünüyordu Rivière, «benim ömrüm de bitti işte.»

Yorgunluğun verdiği bu kederli düşünceleri kovdu, hangara doğru yollandı: Şili uçağının homurtusu duyulmuştu.

III

Motorun boğuk gürültüsü gittikçe yaklaşıyor, olgunlaşıyordu. Işıklar yakıldı. Kırmızı işaret lambaları bir hangar, birkaç telsiz direği, kare biçiminde

bir iniş alanı çizdi karanlığa. Şenlik başlıyordu.

«Tamam, geliyor işte!»

Uçak, ışıldak demetiyle birlikte yere konmuş, üzerlerine doğru geliyordu. Yeni gibi pırıl pırıldı. Ama hangarın önüne gelip durduğu, teknisyenlerle manevracılar postayı boşaltmaya koştukları zaman, pilot Pellerin yerinden bile kıpırdamadı.

—Ee, ne bekliyorsunuz, insenize?

Kafasını gizli bir şeye takmış bulunan pilot, karşılık vermeyi düşünmedi bile. Belki de hâlâ uçuşun uğultusunu dinliyordu içinde. Hafif hafif başını sallıyor, öne eğilip görünmeyen bir düğmeyi çeviriyordu. En sonunda şeflerine, arkadaşlarına döndü, kendi malıymışlar gibi, ciddî bir tavırla yüzlerine baktı. Sanki sayıyor, ölçüp biçiyor, tartıyor; hem onları, hem şu ışıklı hangarı, şu sağlam beton zemini, hem de daha ötelerdeki şu kenti, kentin canlılığını, kadınlarını ve sıcaklığını alnının teriyle hakkettiğini düşünüyordu. Gidip hepsine dokunabileceğine, sözlerini dinleyebileceğine ve küfredebileceğine göre, birer uyruk gibi, kocaman avuçlarında tutuyordu bu insanları. İlkin burada, yarınlarından emin, ayı seyrederek, sakin sakin oturdukları için hepsine saldırmak istedi, ama sonunda hovardalığı yeğledi :

—... İçkiler benden !

Ve uçaktan indi.

Uçuşunu anlatmak istedi :

—Bir bilseniz !...

Sonra, yeterince konuştuğuna karar verdi, sırtındaki deri giysiyi çıkarmaya koyuldu.

Araba onu, suratsız bir müfettişi ve Rivière'i

alıp Buenos Aires'e yollandığı zaman, yine kederlendi: yakayı kurtarmak, sağ salim indikten sonra küfürler savurmak güzel şeydir. Ah, ne tatlı bir sevinçtir o! Ama sonra, hatırladığınız zaman, anlayamadığınız bir kuşku düşer içinize.

Kasırga içindeki savaş gerçektir hiç değilse, açıktır. Ama nesnelerin görünüşü, yalnız kaldıklarını sanan nesnelerin görünüşü öyle değildir. Düşünüyordu:

«Tam bir başkaldırıya benziyor bu iş: belli belirsiz solan, ama aslında yüzde yüz değişen yüzler.»

Hatırlamaya çalıştı.

And'ları geçiyordu, sakin sakin. Karlar, olanca dinginlikleriyle çökmüştü dağların üstüne. Karlar, yüzyılların eski şatolara yaptığını yapmış, dinginlik getirmişti bu sıradağlara. İki yüz kilometre boyunca ne bir insan, ne bir canlı, ne bir çaba. Yalnız, altı bin metrede sürtünerek geçtiğiniz dik yamaçlar, dümdüz inen taş mantolar, harika bir dinginlik.

Tupungato tepesi yakınlarındaydı...

Düşündü. Evet, orda tanık olmuştu mucizeye.

Çünkü ilkin hiç bir şey görmemiş, sadece, kendini yalnız sanan, ama aslında yalnız olmayan, birilerince seyredilen insanınkine benzer bir sıkıntı duymuştu. Nasıl olduğunu anlayamadan, pek geç fark ettiği bir öfkenin ortasına düşmüştü. İşte o kadar. Peki nerden geliyordu bu öfke ?

Nerden anlıyordu dağlardan, taşlardan bir öfkenin fışkırdığını? Üstüne yürüyen bir şey yoktu çünkü, ilerleyen karanlık bir fırtına yoktu. Ama birinciden belli belirsiz ayrılan, başka bir dünya beliriyordu gözünün önünde. Pellerin, anlaşılmaz bir sıkıntıyla, bu çocuk yüzlü doruklara, bu tepelere, bu kar yığın-

larına bakıyordu; eskisine oranla azıcık koyuydular, ama - başkaldıran bir halk gibi - yavaş yavaş canlanıyorlardı.

Ortada kavga edecek biri olmadığı halde, elleri kumanda âletlerine kenetlenmişti. Kavrayamadığı bir şeyler hazırlanıyordu. Sıçramak üzere olan bir hayvan gibi bütün kasları gerilmişti, ama her şey sakindi henüz. Dinginlik, ama içinde garip bir güç taşıyan bir dinginlik.

Sonra, her şey keskinleşmişti. O yamaçlar, o tepeler, her şey keskinleşmeye başlamıştı: hepsinin, pruva bodoslaması gibi, sert bir rüzgâra girdikleri hissediliyordu. Derken, savaşa hazırlanan dev tekneler gibi dümen kırdıklarını, çevresini kuşattıklarını sandı. Sonra, dört bir yana yayılan bir toz bulutu yükseldi: bulut, bir tül gibi, dalgalanarak, ağır ağır yükseliyordu karlar üstünde. Bunun üzerine, geri dönmek zorunda kalınca yararlanmak üzere, arkaya bakıp bir gedik aradı ve sırtından soğuk terler boşandı: arkasında, And'lar fokur fokur kaynıyordu sanki.

« İşim bitik. »

Öndeki bir doruktan kar fışkırdı: tam bir kar volkanı. Sonra, az sağdaki ikinci bir doruktan. Böylece, bütün doruklar, görünmeyen bir koşucu gelip hepsini yakıyormuş gibi, birbiri ardından tutuştu. İşte o zaman, pilotun çevresini kuşatan dağlar ilk hava dalgasıyle sarsıldılar.

Şiddetli eylemler pek az iz bırakır: kendisini önlerine katıp sürükleyen o koskoca dalgaları hatırlayamıyordu artık. O kül renkli alevler içinde, canını dişine takıp, deli gibi boğuştuğunu hatırlıyor yalnız.

Düşündü.

«Kasırga bir şey değil canım. İnsan kelleyi kurtarıyor nasıl olsa. Ama kasırga öncesi! O ilk karşılaşma anı!»

Binlerce yüz arasından tek bir yüzü hatırlar gibiydi, oysa çoktan unutmuştu bu yüzü.

IV

Rivière, Pellerin'e bakıyordu. Yirmi dakika sonra arabadan inecek, bir yorgunluk ve ağırlık duygusu içinde kalabalığa karışıp gidecekti. Belki: «Amma da yorgunum ha... pis meslek canım!» diye düşünecekti. Ve karısına: «Burada, And'ların tepesinden daha rahat insan» gibi bir itirafta bulunacaktı. Oysa insanların sıkıca bağlı oldukları şeylerin hepsi çıkıp gitmişti belleğinden: birkaç saat önce, yoksulluğu tatmıştı. Şu kenti, ışıklarıyle birlikte yine yerli yerinde bulacağını bilmeksizin, birkaç saat, sahne ardındaki şeyleri yaşamıştı. Hatta o can sıkıcı, ama tatlı çocukluk arkadaşlarına, yani insanî kusurlara kavuşup kavuşamayacağını bile bilmeden yaşamıştı o birkaç saatı. «Kalabalık arasında,» diye düşünüyordu Rivière, «insanın gözüne çarpmayan çok yaman haberciler var. Üstelik kendileri de bunun farkında değil. Ta ki...» Rivière, kimi hayranlardan korkardı. Bu adamlar serüvenin kutsal yanını kavrayamaz, bağırıp çağırarak işin tadım kaçırır, insanın değerini düşürürlerdi. Pellerin'se, şu anda, değişik bir açıdan görülen dünyayı herkesten daha iyi tanımanın, sıradan övgüleri ağırbaşlı bir küçümsemeyle reddetmenin büyüklüğü

içindeydi. Rivière, sırf bu yüzden kutladı onu: «Nasıl başardın yahu?» Ve örsünü anlatan demirci gibi, yalnızca mesleğinden, o geceki uçuşundan söz edişine hayran kaldı.

Pellerin, önce, yarım kalan geri dönme girişimini anlattı. Özür diler gibiydi: «Başka çarem kalmamıştı artık.» Ondan sonra hiç bir şey göremez olmuştu: kar gözlerini kör etmişti. Ama korkunç bir hava akımı yedi bin metreye fırlatıp kurtarmıştı onu. «Dağlardan kurtulana dek, doruklar hizasında uçtum herhalde.» Ayrıca jiroskoptan, yeri değiştirilmesi gereken hava deliğinden söz açtı: kar deliği tıkıyordu çünkü. «O yüzden, ince bir buz tabakası meydana geliyor, biliyor musunuz?» Daha sonra, başka hava akımları takla attırmıştı Pellerin'e, üç bin metreye kadar düşmüş ve nasıl olup da hâlâ bir yere çarpmadığına şaşmıştı. Oysa, şaşacak bir şey yoktu, ovanın üstündeydi artık. «Bulutlardan kurtulunca fark ettim bunu.» Ve o anda, bir mağaradan çıkıyormuş duygusuna kapıldığını söyledi.

— Mendoza'da da fırtına var mı ?

—Hayır. Ben indiğim zaman hava açıktı, rüzgâr yoktu. Ama fırtına hemen arkamdaymış.

Yine de bir iki laf etti fırtına üstüne, çünkü, dediğine göre, «gerçekten görülmemiş bir şeydi bu». Hortumun ucu yukarda, kar fırtınası içinde yitip gidiyor, tabanıysa, kara bir lav gibi ovada akıyordu. Kentler, birbiri ardından bu lav nehrinin altında kalıyordu. «Böylesini görmemiştim şimdiye dek...» Sonra, kendini bir anıya kaptırıp sustu.

Rivière, müfettişe döndü.

—Büyük Okyanus'tan gelen bir kasırgaydı bu,

çok geç haber verdiler. Ayrıca, bu kasırgalar And'ları geçmezdi hiç bir zaman.

Bu meretin de, Doğu'ya yürüyeceğini kestiremezdik doğrusu.

Bu işlere aklı ermeyen müfettiş, söylenenleri onayladı.

Müfettiş bir an duraksadı, Pellerin'e döndü, ademelması hafifçe oynadı. Ama sustu. Bir an düşündükten sonra, bakışlarını bir noktaya dikti, insanın içini karartan bir saygınlığa büründü.

Bavul gibi yanında gezdiriyordu bu iç karartan havayı. Rivière tarafından, bilinmeyen birtakım işler için çağrılmış, ta Arjantin'den kalkıp gelmiş, kocaman elleri ve müfettiş saygınlığıyle işe koyulmuştu. Ne hayalgücü zenginliğine, ne de değişik düşüncelere hayran olmaya hakkı vardı: mesleği gereği, yalnızca zamanında yapılan işlere hayranlık duyuyordu. İnanılmaz bir rastlantıyla, aynı hava alanında başka bir müfettişle karşılaştığı zaman oturup bir tek atma, bir arkadaşla senli benli konuşma ve cinaslı bir lâf etme hakkına kavuşuyordu.

«Yargılayan adam olmak güç», diye düşünüyordu.

Aslında yargılamıyor, habire başını sallıyordu. Hiç bir şey bilmediği için, rastladığı olaylar karşısında ağır ağır başını sallamakla yetiniyordu. Bu baş sallayış karanlık vicdanları tedirgin ediyor, aracın gerecin hoş tutulmasını sağlıyordu. Sevilmiyordu, çünkü müfettiş sevgi meyveleri devşirmek için yaratılmamıştır, rapor yazar o. Rivière: «Müfettiş Robineau'dan bize şiir değil, rapor yazmasını rica ediyoruz. Müfettiş Robineau, bilgisini, arkadaşların şevkini arttırmakta

kullanırsa, çok daha iyi eder. » diyen bir yazı göndereli beri, yeni yöntemler, teknik çözümler önermekten vazgeçmişti. Bu yüzden, günlük ekmeğinin üstüne atılır gibi, yalnız insanların kusurlarıyle uğraşıyordu artık. İçen makinistle, çapkınlık eden alan şefiyle, inerken uçağı zıplatan pilotla uğraşıyordu.

Rivière, onun için: «Pek zeki değil, bu yüzden epey yararı dokunuyor bize» diyordu. Rivière için, kendisinin çıkardığı yönetmelik insanları tanımaya yarardı; Robineau ise, yalnız yönetmeliği tanırdı.

—Robineau, demişti ona bir gün Rivière, geç kalkan pilotun titizlik primini kesmelisiniz.

—Kaçınılmaz durumlardaki gecikmeler için de mi? Sisli havada da mı?

—Sisli havada da.

Ve Robineau, haksızlık etmekten korkmayan bir müdüre sahip olduğu için gurur duyuyordu. Robineau, böylesine saldırgan bir güçten kendisine büyüklük payı çıkarıyordu.

Bundan sonra :

—Uçağı ancak altı on beşte kaldırdınız, priminizi veremiyeceğiz, diyordu alan şeflerine.

—İyi ama, Mösyö Robineau, saat beş buçukta, on metre ilersi gözükmüyordu.

—Ne yapalım, yönetmelik böyle.

—İyi ama, Mösyö Robineau, sisi süpüremezdik ya!

Ve Robineau, gizemli bir havaya bürünerek koruyordu kendini. Yönetim örgütündendi o. Bütün şu fırdöndüler arasında, insanları cezalandırarak, yapayalnız yaşıyor, uçakların zamanında kaldırılmasından başka bir şeye aklı ermiyordu.

«Hiç bir şey düşünmüyor,» diyordu Rivière,

«böylece yanlış düşünmekten kurtuluyor.»

Pilotlardan biri bir âlet kırdı mı, kırıp dökmeme priminden oluyordu.

—Peki, ya uçak orman üstünde tutukluk yaparsa? diye sormuştu Robineau.

— Orman üstünde olsa da kesin.

Ve Robineau adı gibi bellemişti bunu.

—Çok üzgünüm, diyordu pilotlara, kendinden geçercesine, çok üzgünüm, ama uçağınızı başka yerde bozsaydmız.

—İyi ama, Mösyö Robineau, uçağın bozulacağı yeri seçmek elde değildir ki.

—Ne yapalım yönetmelik böyle.

«Yönetmelik dinsel âyinlere benzer,» diye düşünüyordu Rivière, «ilk bakışta saçma gelir, ama aslında insanlara bir biçim verir. » Rivière'in umurunda bile değildi haklı ya da haksız bulunmak. Hatta, belki de bu sözcüklerin anlamı bile yoktu onun için. Küçük kasabaların küçük insanları, akşamları, müzikli kutularının çevresinde toplanıyorlar, ve Rivière: «Onların gözünde haklı ya da haksız olmanın bir değeri yok: yaşamıyorlar çünkü» diye düşünüyordu. Onun gözünde insan, yuğrulması gereken, el değmemiş bir mumdu. Bu maddeye bir ruh vermek, bir istem kazandırmak gerekiyordu. O, sertliğiyle, bu insanları köleleştirmek değil, kendi benliklerinin ötesine aşırmak istiyordu. Nedeni ne olursa olsun, gecikmeleri cezalandırdığı zaman haksızlık ediyordu elbette, ama böylece bütün alanların istemini hareket saatı üstünde birleştiriyor, yaratıyordu bu istemi. İnsanların, bir dinlenme vakti gibi iki ucu kapalı bir zamanın zevkine dalmalarına engel oluyor, onları istim üstünde tutuyordu,

ve beklemek, en küçük manevra işçisine dek, herkesi küçük düşürüyordu. Bu yüzden, zırhtaki ilk delikten yararlanılıyordu: «Kuzey'de ufak bir açıklık belirdi, haydi bakalım yollan!» Rivière sayesinde, on beş bin kilometrelik havayolunda, posta saygısı her şeyi bastırıyordu.

Rivière, zaman zaman: «Mutlu bu insanlar, çünkü işlerini seviyorlar; ve bu sevgi, benim sertliğimden geliyor», diyordu.

Adamlarına acı çektiriyordu belki, ama büyük sevinçler de tattırıyordu. «İnsanları, hem acı, hem sevinç veren asıl değerli yaşam'a, güçlü yaşam'a itmek gerekir», diye düşünüyordu.

Araba kente girmek üzereyken, Rivière şöföre, kendisini kurum merkezine bırakmasını söyledi. Pellerin'le yalnız kalan Robineau pilota baktı, dudakları, konuşmak üzere aralandı.

V

Oysa, Robineau yorgundu bu akşam. Galip Pellerin'in önünde, kendi yaşamının karanlığını fark etmişti. Özellikle, kendisinin, yani Robineau'nun, müfettişliğine ve yetkesine rağmen, şu yorgunluktan bitmiş, arabanın köşesine büzülmüş, gözleri kapalı, elleri yağlı adamdan daha değersiz olduğunu keşfetmişti. Robineau, ömründe ilk kez, birine hayranlık duyuyordu. Bunu söylemek istiyordu. Daha önemlisi, bir dostluğa ihtiyacı vardı. Gündüzki başarısızlıklar

ve yolculuk yormuştu onu, belki biraz gülünç de buluyordu kendini. Akşamüstü, benzin yedeklerini hesaplarken kafası karışmış, kusurunu yakalamaya çalıştığı memur acımış, onun yerine hesabı yapıvermişti. Ama özellikle, B.4 sanarak, B.6 yağ pompasının yerleştirilişini eleştirmiş, hınzır makinistler de, tam yirmi dakika, «bağışlanmaz bir bilgisizlik» içinde, kendi bilgisizliği içinde sararıp soluşunu seyretmişlerdi.

Ayrıca, otel odasından da korkuyordu. Toulouse'dan Buenos Aires'e dek, işten sonra, hep otel odasına dönüyordu. Omuzlarına çöken birtakım sırların ağırlığını taşıyarak oraya kapanıyor, bavulundan bir deste kâğıt çıkarıyor, en başa, özene bezene «Rapor» yazıyor, bir iki satır karalıyor, sonra hepsini yırtıp atıyordu. Kurum'u büyük bir tehlikeden kurtarmayı ne kadar isterdi. Oysa hiç bir tehlikeyle karşı karşıya değildi Kurum. Şu ana dek, topu topu, paslanmış bir pervane poyrasını kurtarabilmişti ancak. Bir alan şefinin önünde, parmağını, ağır ağır bu pas üzerinde gezdirmişti; şef de kalkıp: «Bir önceki alana söyleyin bunu: uçak ordan geliyor» demişti. Robineau, oynadığı rolden kuşkulanıyordu.

Pellerin'e yaklaşabilmek için gelişigüzel bir lâf attı ortaya:

—Bu akşam benimle yer misiniz? Oturup şöyle iki lâf etmek istiyorum da, bizim meslek çekilmez oluyor kimizaman...

Sonra, bir anda fazla alçalmamak için düzeltti:

—Öyle çok sorumluluğum var ki!

Astları, Robineau'yu aralarına almak istemezlerdi. Hepsi :

«Rapora geçirecek bir şey bulamadı, cezaya da susadı, bu durumda beni yiyecek mutlaka», diye düşünürdü.

Oysa Robineau, yalnız kendi derdiyle uğraşıyordu bu akşam: vücudu, korkunç bir egzamanın pençesine düşmüştü, biricik sırrı buydu, bunu anlatmak, karşısındakini acındırmak, gururla avunamadığına göre, kendini aşağılayarak avunmak istiyordu. Fransa'da onun da bir oynaşı vardı, yolculuktan dönüşte, geceleri, kızın gözünü kamaştırmak, kendini sevdirmek için denetlemelerini anlatırdı ona; ama asıl bu kız canını sıkıyordu işte, asıl ondan söz etmek ihtiyacını duyuyordu.

—Evet, yemeği benimle yiyor musunuz?

Pellerin'in yumuşaklığı üstündeydi, kabul etti.

VI

Rivière içeri girdiğinde, Buenos Aires bürosundaki yazmanlar uyukluyordu. Paltosuyle şapkası üstündeydi, durmadan yolculuk eden bir insana benzerdi hep, hiç kimsenin gözüne çarpmazdı, küçük vücudu öylesine az yer tutar, ağarmış saçları, sıradan giyimi, bulunduğu yere öylesine uyardı. Yine de, hayvansı bir içgüdü uyandırdı yazmanları. Hepsi kıpırdadı, büro şefi elindeki son kâğıtları hızla imzalamaya koyuldu, yazı makinaları tıkırdadı.

Telefoncu, fişlerini önündeki tablaya daldırıyor, gelen haberleri kalın bir deftere geçiriyordu.

Rivière oturdu, okudu.

Şili postasının atlattığı sınavdan sonra, her şeyin kendiliğinden düzene girdiği, birbiri ardından geçilen hava alanlarının kurtuluşunu bildiren haberlerin kısa ve özlü zafer bildirileri haline geldiği bir günün öyküsünü okuyordu yeniden. Patagonya postası da hızla ilerliyordu: uçak, saptanan zamandan önce gelecekti, çünkü rüzgârlar kocaman, yararlı hava dalgalarını Güney'den Kuzey'e itiyorlardı.

—Hava raporlarını verin bakayım.

Bütün alanlar, açık havasını, duru göğünü, tatlı meltemini övüyordu. Altın sarısı bir gece kaplamıştı Amerika'yı. Rivière, nesnelerin bu yaltakçılığına sevindi. Şu anda, Patagonya postası, gece serüveninin bir yerinde çırpınıp duruyordu, ama talihi açıktı.

Rivière defteri itti.

—Peki.

Ve dünyanın yarısını bekleyen gece bekçisi, görevlilere bir göz atmak için dışarı çıktı.

Açık bir pencere önünde durdu ve geceyi fark etti. Gece, Buenos Aires'i de, kocaman bir gemi gibi, bütün Amerika'yı da örtmüştü. Bu enginlik duygusu karşısında şaşırmadı: Şili'nin Santiago kentindeki gök, yabancı bir göktü, ama Şili'nin Santiago kentine doğru yola çıktınız mı, bütün havayolu boyunca, aynı derin gökkubbe altında yaşıyordunuz. Telsiz alıcılarında sesini yakalamaya çalıştığımız ikinci postanın ışığını görüyordu Patagonya'lı balıkçılar. Yoldaki uçak Rivière'i kaygılandırdığı gibi, bu kaygı, aynı anda, bir motör gürültüsü halinde başkentler ve küçük taşra kentleri üstüne de çöküyordu.

Başarıyla sonuçlanan bu gecenin mutluluğu için-

de, beklenen uçağın, her türlü yardımdan uzak, tehlikeli bir biçimde karanlıklara gömüldüğü daha başka karışık geceleri hatırlıyordu. Buenos Aires alıcısında, uçağın fırtına gürültüsüne karışan çığlığını dinlerdi. Derinden derine gelen bu uğultunun altında, müzik dalgasının altın çizgisi yitip giderdi. Ne hüzünlüdür karanlık hedeflere doğru bir ok gibi körlemesine fırlatılan uçağın o hafif türküsü!

Rivière, nöbet gecesi müfettişin yazıhanede bulunması gerektiğini düşündü.

—Robineau'yu bulun bana.

Robineau o sırada bir pilotla dostluk kurmak üzereydi. Otelde, bavulunu pilotun gözü önüne sermişti; müfettişleri öbür insanlara yaklaştıran bir sürü kıvır zıvır çıkarıyordu: bir iki kötü gömlek, bir tuvalet takımı, sonra, müfettişin götürüp duvara astığı zayıf bir kadın resmi. Böylece, alçakgönüllülükle Pellerin'e ihtiyaçlarını, sevgilerini, pişmanlıklarını gösteriyordu. Zavallı bir düzen içinde sıraladığı bu hazinelerle, yoksulluğunu pilotun gözleri önüne seriyordu. Ruhsal bir egzama. Hapisanesini gösteriyordu ona.

Ama, bütün insanlar için olduğu gibi, Robineau için de küçük bir ışık vardı. Bavulun dibinden, titizce sarılıp sarmalanmış küçük bir çanta çıkarırken yüzü aydınlanmıştı. Hiç bir şey demeden, parmaklarıyle çantanın üstünde trampet çalmıştı. Sonra, ellerini çözerken :

—Büyük Sahra'dan getirdim bunu... demişti.

Müfettiş, böyle bir itirafta bulunduğu için kızarmıştı. Bütün hayal kırıklıklarını, mutsuz evliliğini

ve dünyanın o kara hakikatini, gizli dünyalara açılan şu küçük kara taşlarla unutmuştu.

Biraz daha kızararak :

—Aynı taşlardan Brezilya'da da var...

Ve Pellerin, masallar ülkesi Atlantid'i seyreden bir müfettişin omzunu okşamıştı.

Pellerin, utana sıkıla sormuştu:

—Jeolojiyi sever misiniz ?

—Başlıca tutkumdur.

Yaşamı boyunca, yalnız taşlar tatlı gelmişti ona.

Çağırdıkları zaman, Robineau önce üzüldü, ama hemen kendini toparladı.

—Sizi yalnız bırakacağım, Mösyö Rivière'in, bazı önemli kararlar için bana ihtiyacı varmış.

Robineau yazıhaneye geldiğinde, Rivière onu çoktan unutmuştu. Kurum uçaklarının geçtiği yolları kırmızıyla gösteren bir duvar haritası önünde düşünüyordu. Müfettiş emir bekliyordu. Nice sonra, Rivière, başını çevirmeksizin sordu:

—Şu harita hakkında ne düşünüyorsunuz, Robineau ?

Kimizaman, daldığı düşlerden uyanıp böyle bilmeceler sorardı insana.

—Bu harita, Müdür Bey...

Müfettiş, aslında hiç bir şey düşünmüyordu harita hakkında, ama gözlerini dikmiş, kabaca Avrupa'ya, Amerika'ya bakıyordu. Rivière de zaten ona aldırmadan düşüncelerini sürdürüyordu: « Güzel, ama sert bir görünüşü var şu havayolu ağının. Şu çizgiler, bir sürü insana, bir sürü gence mal oldu. Şurada, tıkır tıkır işleyen kurulu bir düzen gibi duru-

yor, oysa ne çok iş açıyor başımıza!» Bununla birlikte Rivière için, erek her şeyden üstündü.

Robineau, onun yanında, gözleri haritada, yavaş yavaş dikleşiyordu. Rivière'den acıma falan beklemiyordu.

Bir gün, o gülünç sakatlığın yaşamını alt üst ettiğini açıklamaya kalkmış, Rivière buna iğneli bir şakayla karşılık vermişti: «Bu yüzden uyuyamıyorsunuz, çok daha iyi, böylece etkinliğiniz artar.»

Yarı iğneli bir şakaydı bu. Rivière: «Uykusuz geceler, bir besteciye güzel eserler kazandırıyorsa, o uykusuzluk güzeldir.» derdi hep. Bir gün ona Leroux'yu göstermiş: «Bakın, ne güzel aşkı reddeden şu çirkinlik...» demişti. Leroux, varlığının büyük yanlarını, belki de, yaşamını mesleğine indirgeyen bu çirkinliğe borçluydu.

—Pellerin'le aranız iyi midir?

—Eeh!..

—Suçlamıyorum canım.

Rivière döndü, Robineau'yu da ardına takıp, başı önde, küçük ve hızlı adımlarla yürümeye başladı. Dudaklarında, Robineau'nun bir anlam veremediği hafif bir gülümseme belirdi.

—Yalnız... yalnız unutmayın ki, siz bir üst'sünüz.

—Evet, dedi Robineau.

Rivière, her gece, gökyüzünde, drama benzer bir şey geçiyor diye düşünüyordu. Ufacık bir istem gevşekliği, büyük bir felâkete yol açabilirdi, sabaha dek, daha epey işleri vardı.

—Rolünüz neyse, onu oynamalısınız.

Rivière, sözcükleri tartıyordu.

—Yarın gece, bu pilota tehlikeli bir görev vere-

ceksiniz belki: sözünüzü dinlemeli.

—Evet efendim...

—Bir sürü insanın, hem de sizden daha değerli kimselerin yaşamı size bağlı...

Bir an duraksar gibi oldu.

—Çok ciddî bir iş bu.

Rivière, küçük adımlarla yürümeye devam ederken, birkaç saniye sustu.

—Sırf dostluk adına sizi dinlerlerse, onları aldatmış olursunuz. Sizin onlardan herhangi bir özveri (fedakârlık) istemeye hakkınız yok.

—Hayır... yok tabiî.

—Eğer dostluğunuzun kendilerini bazı angaryalardan kurtaracağını umarlarsa, yine aldatmış olursunuz onları: sözünüzü dinlemeleri gerekir. Oturun şöyle.

Rivière, eliyle, hafifçe masasına itiyordu Robineau'yu.

—Sizi eski yerinize getireceğim, Robineau. Yorulduğunuz zaman, gidip bu insanlara tutunamazsınız. Onların üstüsünüz siz. Zayıflığınız gülünç kaçar. Yazın bakalım.

—Şey...

—Yazın: «Müfettiş Robineau, pilot Pellerin'e, şu kusurundan ötürü şu cezayı vermiştir...» Kusuru siz bulun.

—İyi ama, Müdür Bey!

—Beni anlıyormuş gibi davranın, Robineau. Çalıştırdığınız insanları sevin. Ama bunu onlara söylemeyin.

Robineau, bundan böyle, yine büyük bir şevkle sildirecek pervane poyralarını.

Bir yardım istasyonu telsizle haber verdi: «Bir uçak göründü. 'Motörlerin hızı kesildi, ineceğim diyor.»

En aşağı yarım saat yitireceklerdi işte. Rivière, sürat katarı yolda kaldığı, ve dakikalar, ovanın paylarına düşen bölümünü ortaya çıkarmaz olduğu zaman duyulan öfkeyi duydu. Saatın yelkovanı, şu anda, ölü bir zamanı gösteriyordu: oysa ne çok şey olabilirdi bu zaman aralığında. Rivière, beklemenin verdiği sıkıntıyı dağıtmak için dışarı çıktı, ve gece, oyuncusuz bir sahne gibi boş geldi gözüne. «Boşa giden nefis bir gece!» Pencereden, hınçla o açık, yıldızlı gökyüzüne, o kutsal işaret şamandırasına, yani aya, boşa giden bu gecenin altın sarısı rengine bakıyordu.

Ama zoraki iniş yapan uçak havalanır havalanmaz, gece, Rivière için, eski heyecan ve güzelliğine kavuştu. Gece, bir can taşıyordu şimdi karnında. Rivière bu canı koruyordu:

«Geçtiğiniz yerlerde hava nasıl?» diye sordurdu uçaktakilere.

On saniye geçti.

«Çok güzel.»

Sonra aşılan kentlerin adları duyuldu; bunlar, Rivière için, giriştikleri savaşta birer birer düşen kentlerdi.

VII

Patagonya postasının telsizcisi, bir saat sonra,

sanki biri alttan omuzluyormuşcasına havaya kalktığını hissetti. Çevresine baktı: kalın bulutlar yıldızları söndürüyordu. Eğilip aşağı baktı: çimenler arasındaki ateş böceklerine benzeyen köy ışıklarını aradı, ama o kara çayırda en küçük parıltı yoktu.

Çetin bir gece geçireceklerini sezdi, canı sıkıldı: ilerlemeler, geri çekilmeler, ele geçirilen toprakları düşmana veriş. Pilotun taktiğine akıl erdiremiyordu; az ilerde, duvara çarparcasına, geceye bindireceklerini sanıyordu.

Şimdi, tam önlerinde, ufuk çizgisine yakın bir yerde, belli belirsiz bir parıltı görüyordu: bir demirci ateşi. Telsizci Fabien'in omzuna dokundu, ama beriki hiç tınmadı.

Uzaklardaki kasırganın ilk dalgaları uçağa saldırıyordu. Hafifçe havalanan madenî kitleler, telsizcinin etine çöküyor, sonra birden eriyip gidiyorlar, ve telsizci, karanlığın içinde, tek başına uçuyordu. O zaman, iki eliyle çelik direklere sarılıyordu.

Dünyayla ilgisi kesildiği, uçağın tavanındaki kırmızı lambadan başka bir şey göremez olduğu için, elinde küçük bir madenci feneri, kimsiz kimsesiz, gecenin derinliklerine daldığını düşünüp ürperdi. Verdiği kararı öğrenmek için pilotu rahatsız etmeyi göze alamadı; elleri çelik direkte kenetli, hafif öne eğilmiş, pilotun karanlık ensesine bakıyordu.

O zayıf ışıkta, yalnızca kıpırtısız bir baş ve omuzlar seçiliyordu. Önündeki vücut, azıcık sola yatmış, her şimşek çakışında ışıkla yıkanan yüzünü fırtınaya vermiş, karanlık bir kitleden başka bir şey değildi. Ama telsizci göremiyordu bu yüzü. Bir fırtınaya karşı

koyabilmek için orada beliren duygular: o buruşma, o istem, kısacası, bu solgun yüzle aşağıdaki kısa süreli parıltılar arasındaki ilişkinin en önemli yanları gözünden kaçıyordu.

Bununla birlikte, önündeki gölgenin kıpırtısızlığı içinde yatan gücü seziyor, ve seviyordu. Bu güç onu hem fırtınaya doğru sürüklüyor, hem de kanat geriyordu ona. Kumanda âletleri üstünde kenetlenmiş şu eller, daha şimdiden, yırtıcı bir hayvanın ensesine çöken eller gibi fırtınanın boynuna sarılmıştı herhalde, yapılı omuzlar hiç kıpırdamıyor, ama insan orda yatan gücü seziyordu.

Telsizci, bütün sorumluluğun pilota düştüğünü düşündü. Şu anda, atın terkisinde doludizgin ateşe atılırken, önündeki karanlık kitlenin dile getirdiği maddenin, ağırlığın, sürekliliğin tadını çıkarıyordu.

Solda, günbatımı sırasında yanan zayıf bir deniz fenerine benzer, yeni bir ışık belirdi.

Telsizci, Fabien'in omzuna dokunmak, onu da uyarmak için uzandı, ama pilotun ağır ağır başını çevirdiğini, yüzünü, birkaç saniye bu yeni düşmana verdiğini, sonra yine ağır ağır, eski durumunu aldığını gördü. Yine hiç kıpırdamayan omuzlar, koltuğa yaslanmış bir ense.

VIII

Rivière, azıcık yürümek ve içindeki sıkıntıyı atmak için dışarı çıkmıştı, yalnız eylem için, dramatik bir eylem için yaşayan bu insan, dramın garip bir

biçimde yer değiştirdiğini, kişiselleştiğini hissediyordu. Küçük kentlerin küçük insanlarının, müzikli kutularının çevresinde, görünüşte sessiz ve sakin, ama zaman zaman dramlarla ağırlaşan bir ömür sürdüklerini düşündü: hastalık, aşk, yas gibi dramlarla, hattâ belki... Kendi sıkıntısı birçok şey öğretmişti ona: «Sıkıntı, yeni pencereler açıyor insana», diye düşünüyordu.

Sonra, saat on bire doğru, biraz rahatlamış olarak yazıhaneye yollandı. Sinemaların önünde biriken kalabalığı, omuzlarıyle, ağır ağır yarıyordu. Gözlerini göğe, daracık sokağın üstünde parlayan, ışıklı reklâmların hemen hemen silip yokettiği yıldızlara çevirdi, ve: «Bu akşam, havadaki iki uçağımla bütün gökyüzünden sorumluyum ben. Şu yıldız, kalabalığın içinde bana seslenen bir işaret: zaten, işte bu yüzden kendimi biraz yabancı, biraz yalnız hissediyorum onlar arasında», diye düşündü.

Bir müzik cümlesi geldi kulağına: dün, dostlarıyle birlikte dinlediği bir sonatın birkaç notası. Dostları hiç bir şey anlamamışlardı:

—Bu sanat sizi de sıkıyor, bizi de; yalnız siz itiraf etmiyorsunuz.

—Belki... diye karşılık vermişti.

Ve şu andaki gibi yalnız hissetmişti kendini, ama az sonra, böylesi bir yalnızlığın zenginliğini keşfetmişti. O müzikteki bildiri, değersiz bir sürü insan arasında ona, yalnız ona ulaşıyordu, tatlı bir sır gibi. Yıldızların verdiği işaret de öyle. Bunca insanın omuzları üstünden, yalnız kendisinin anladığı bir dille sesleniliyordu ona.

Kaldırımda, gelip geçenler itip kakıyordu kendi-

sini; «Kızmayacağım,» diye düşündü, «kalabalıkta, ağır ağır yürüyen hasta bir çocuk babasıyım şu anda. Ve baba, evinin büyük sessizliğini taşıyor içinde.»

Bakışlarını insanlara indirdi. Küçük adımlarla buluşlarını ya da sevgilerini gezdirenleri keşfe çalışıyor, fener bekçilerinin yalnızlığı geliyordu aklına.

Yazıhanelerin sessizliği hoşuna gitti. Sırayla hepsinden geçti, kendi ayak sesinden başka bir şey duyulmuyordu. Kocaman dolaplar, düzenli dosyaların üstüne kapanmıştı. On yılın yaşantı ve çalışması. Bir bankanın bodrumunda sandı kendini; zenginliklerin ağır bastığı yerde. Bu dosyaların, altm'dan daha değerli şeyler sakladığını düşünüyordu: canlı bir güç. Canlı, ama uyuyan bir güç, banka kasalarındaki altın gibi.

Bir yerlerde, nöbet tutan yazmana rastlayacaktı. Yaşamın devam etmesi için, istemin devam etmesi için, dolayısıyla, Toulouse'dan Buenos Aires'e dek uzanan alanlar zincirinin kopmaması için, bir adam, bir yerlerde çalışıyordu.

«Ama kendi büyüklüğünün farkında değil bu adam.»

Postalar, bir yerlerde, fırtınayla boğuşuyorlardı. Gece uçuşu hastalık gibi bir şeydi: hastanın başında birinin beklemesi gerekiyordu. Elleri ve dizleriyle karanlığa göğüs geren, ve karanlık bir denizden sıyrılır gibi, yalnız körlemesine bir kol gücüyle içinden sıyrılabilecekleri, kıpırdayan, ama göze görünmeyen şeylerden başkasını bilmeyen o insanların başında bulunmak gerekliydi. Ne korkunç itiraflarla karşılaşırsınız kimizaman: «Hâlâ yerlerinde olup olmadıklarını anlamak için, feneri yakıp ellerime tuttum...» Fotoğ-

rafçının karanlık oda kırmızısı içinde yapayalnızlıkları ortaya çıkan ellerin yumuşaklığı. Dünyadan arta kalan, ve kurtarılması gereken şey.

Rivière, işletme odasının kapısını itti. Yanan biricik lamba, bir köşede, aydınlık bir sayfa yaratıyordu. Bir yazı makinasının tıkırtısı, doldurmamakla birlikte, bir anlam veriyordu odanın sessizliğine. Arasıra telefon sesi çınlıyordu; o zaman nöbetçi yazman kalkıyor, bu inatçı, hüzünlü, sürekli çağrıya doğru yürüyordu. Nöbetçi yazman ahizeyi kaldırır kaldırmaz, o göze görünmeyen bunalım dağılıyordu: karanlık bir köşede, yumuşacık bir konuşma başlıyordu. Sonra adam, çözülmez bir sırrı, uyku ve yalnızlıktan asık yüzünün ardında gizleyerek, telâş etmeden masasına dönüyordu. İki uçak havadayken, geceleyin dışardan gelen bir haberde ne gibi tehlikeler saklıdır acaba? Rivière, gece lambaları dibinde okunan, aileleri en duyarlı yerinden vuran telgrafları, ve sonra, bitmek bilmeyen saniyeler boyunca, bir giz olarak babanın yüzünde kalan felâketi düşünüyordu. Önce son derece güçsüz, çığlık olmaktan uzak mı uzak, çok sakin bir dalga. Ve o, her seferinde, bu dalganın zayıf yankısını duyuyordu telefonun yumuşak sesinde. Her seferinde, su yüzüne çıkan dalgıç gibi, karanlık köşeden lambasına dönen adamın, yalnızlıktan ötürü bir kıyıdan ötekine geçen yüzücünün kulaçları kadar ağırlaşan hareketleri sır yüklü geliyordu ona.

—Siz oturun. Ben bakarım.

Rivière ahizeyi kaldırdı, dünyanın, arı kovanına benzeyen uğultusu doldu kulağına.

—Ben Rivière.

Hafif bir gürültü, sonra bir ses :

—Telsizi bağlıyorum.

Yine bir gürültü, tablaya sokulan fişlerin gürültüsü, sonra başka bir ses:

—Burası telsiz. Gelen haberleri bildiriyoruz.

Rivière hem yazıyor, hem de başını sallıyordu:

—Peki, tamam...

Önemli bir şey yoktu. Sıradan haberler. Rio de Janeiro bir şey soruyor, Montevideo havadan söz ediyordu, Mendoza da birtakım gereçlerden. Evin günlük, alışılmış gürültüleri.

—Peki, postalardan ne haber?

—Fırtına var. Uçakların telsizi işitilmiyor.

—Peki.

Rivière, burda göğün açık olduğunu, yıldızların parladığını, ama telsizcilerin bu karanlık gecede fırtınaların soluğunu hissettiklerini düşündü.

—Az sonra görüşürüz.

Rivière yerinden kalkmak üzereyken, yazman geldi:

—İmzalanacak bazı yazılar var, efendim...

—Peki.

Rivière, gecenin yüküyle daha da ağırlaşan bir yakınlık duyuyordu bu adama. «Bir savaş arkadaşı», diye düşünüyordu Rivière. «Bu nöbetin bizi ne kadar bağladığını hiç bir zaman bilemeyecek ama.»

IX

Rivière, elinde bir tomar kâğıt, tam kendi çalışma odasına girerken, sağ böğründe, birkaç haftadır

başına musallat olan o yaman sızıyı duydu.

«İşler pek iyi gitmiyor...»

Bir an duvara yaslandı.

«Gülünç bir şey bu.»

Sonra koltuğuna ulaştı.

Yaşlı bir aslan gibi, kıskıvrak bağlı hissetti kendini, büyük bir hüzün çöktü içine.

«Onca çalışıp didinmenin sonucu bu demek! Elli yaşındayım; elli yıl her günümü doldurdum, kendimi yetiştirdim, uğraştım didindim, olayların akışını değiştirdim ve şu anda beni uğraştıran, aklımı kurcalayan, önemli duruma giren şeye bak hele... Gülünç, azizim, gülünç.»

Bir an durdu, alnında biriken iki damla teri sildi, sıkıntı geçince, çalışmaya koyuldu.

Ağır ağır tarıyordu kâğıtları.

«Buenos Aires'de, 301'in motörü sökülürken görülmüştür ki... sorumluya ağır bir ceza verilecektir.»

İmzaladı.

«Florianopolis hava alanı verilen buyruklara uymadığından...»

İmzaladı.

«Disiplin sağlamak üzere, alan müdürü Richard başka yere aktarılacaktır; kendisi...»

İmzaladı.

Sonra hâlâ saplandığı yerde duran, biraz yumuşayan, ama hissetmeye devam ettiği ve yaşamına âdeta yeni bir anlam kazandıran sızı onu kendisiyle ilgilenmeye zorladığından, azıcık kezzaplaştı.

«Haklı mı, haksız mı davranıyorum? Bilmiyorum. Ceza verdim mi, bozukluklar azalıyor. Bu bozuklukların sorumlusu insanoğlu değil, bütün insanlara

dokunamadığımıza göre, elle tutamayacağımız o gizli güç. Ben biraz daha haktanır davransam, her gece uçuşu ölümle sonuçlanacak.»

Kendine bu denli sert bir yol seçtiği için garip bir yorgunluk duydu. Acımanın güzelliğini düşündü. Düşler içinde kâğıtları karıştırmaya devam etti.

«....Roblet'ye gelince, bugün aramızdan ayrılacaktır.»

Bu eski arkadaş, ve bir akşam aralarında geçmiş bulunan konuşma geldi gözünün önüne:

—Ne yapalım, bir ders vermek zorundayız.

—İyi ama, Mösyö... Bakın, Mösyö... Bir kerecik, yalnız bir kerecik de beni düşünün! bütün ömrüm çalışmakla geçti!

—Bir ders vermek zorundayız.

—İyi ama, Mösyö.... Bakın, Mösyö!

Derken, o yıpranmış cüzdan, ve delikanlı Roblet'yi bir uçağın yanında, ayakta gösteren gazete resmi.

Rivière, yaşlı ellerin, bu temiz övünç belgesini tutarken titrediğini görüyordu.

—Bakın, Mösyö, ta 1910'dan kalma bu resim... Burada, Arjantin'den gelen ilk uçağın motörünü ben yerleştirdim. 1910'dan beri havayollarında çalışıyorum... Tam yirmi yıl eder, Mösyö! Nasıl söyleyebilirsiniz şimdi... Düşünün ki, Mösyö, gençler, atölyede üstüme gülerler sonra!.. Ah, ah! Tefe korlar beni!

—Ben karışmam orasına.

—İyi ama, Mösyö, çocuklarım, ya çocuklarım!

—Daha önce de söyledim: manevracılık veriyorum size.

—Peki benim onurum, Mösyö, saygınlığım! Düşünün ki, tam yirmi yıldır bu kurumdayım, Mösyö,

benim gibi eski bir işçi...

—Manevracılık.

—İstemem, Mösyö, istemem!

Eller titriyor, Rivière, bakışlarını bu örselenmiş, kalın ve güzel deriden kaçırıyordu.

—Manevracılık.

—Hayır, Mösyö, hayır... bakın şunu da belirteyim ki...

—Çıkabilirsiniz.

Rivière düşündü: «Böyle sertçe onu değil, belki sorumlu olmadığı, ama yine de onun aracılığıyle gelen kötülüğü kovdum.

«Çünkü,» diye düşünüyordu Rivière, «insan olaylara söz geçirir, olaylar sizi dinler, böylece bir şeyler yaratırsınız. İnsanlar da aslında olaylara benzer, zavallı yaratıklardır, insan onlara da dilediği biçimi verebilir. Ya da, insanlar aracılığıyle bir kötülük doğdu mu, buna sebep olanı tutar, bir köşeye çeker, yolu açarsınız.»

«'Bakın, şunu da belirteyim ki...' Bu zavallı adamcağız ne söyleyecekti acaba? Kırk yıllık sevinçlerini elinden aldığımızı mı? Aletlerinin uçağın çelik gövdesinde çıkardığı sesi sevdiğini, kendisini büyük bir şiirden yoksun bıraktığımızı, oysa... her şeye rağmen yaşamak zorunda olduğunu mu?»

Rivière: «Yoruldum artık», diye düşünüyordu. İçini bayıltan bir ateş yükseliyordu beynine doğru. Kâğıt üstünde tempo tutuyor ve düşünüyordu: «Çok da severdim bu arkadaşın yüzünü...» Ve Rivière, adamın ellerini görüyordu yine. Ellerin, birbirlerine kavuşmak üzere yapacakları o belli belirsiz hareketi düşünüyordu. «Peki, peki. Kalın.» demek yetecekti.

Rivière, o ellerden fışkıracak sevinci hayal ediyordu. Ve o yüzün değil, o ellerin dile getireceği sevinç, dünyanın en güzel şeyi olarak göründü gözüne. «Yırtsam mı şu kâğıdı?» Ve ihtiyarın ailesi, ve akşam eve dönüşü, ve o alçakgönüllü övünme:

—Ee, kalıyor musun?

—Elbette, canım, elbette! Arjantin'den gelen ilk uçağı ben çatmıştım!

Ve dalga geçemeyecek gençler, eski ustanın yeniden kavuşacağı saygınlık...

«Yırtsam mı?»

Telefon çalıyordu, Rivière açtı.

Uzun bir bekleyiş, sonra, rüzgârın, uzayın insan seslerine kazandırdığı o titreşim, o derinlik. Sonunda biri konuştu:

—Burası hava alanı. Kiminle görüşüyorum?

—Ben Rivière.

—Müdür Bey, 650 piste çıktı.

—Güzel.

—Her şey hazır, ama son anda, elektrik bağlantılarını gözden geçirmek zorunda kaldık, bağlantılar zayıftı.

—Peki. Kimin üstündeydi bu iş?

—Araştıracağız. İzin verirseniz, sorumluyu cezalandıracağız: biliyorsunuz, ışıkların sönmesi çok ciddî sonuçlar doğurabilir!

—Elbette.

Rivière düşünüyordu: «Kötülük görüldüğü anda yokedilmezse, ışıklar söner: kötülük, bir rastlantı sonucu, araç olarak kullandığı kişileri açığa çıkarırsa, bu insanları cezasız bırakmak suçtur: demek ki, Roblet gidecek.»

Gelişini farketmemiş bulunan yazman, makinasını tıkırdatmaya devam ediyor.

—Nedir bu?

—On beş günlük hesap.

—Neden daha önce yazılmadı?

—Şey...

—Sizinle daha sonra görüşürüz bu meseleyi.

«Ne garip! olaylar nasıl da ağır basıyor, balta girmemiş ormanları ayakta tutan, gelişen, çevresini zorlayan, bütün büyük eserlerin yanında yöresinde varlığı hissedilen o yüce, o anlaşılmaz güç nasıl da kendini belli ediyor!» Rivière, minicik sarmaşıkların devirdiği tapınakları düşünüyordu.

«Büyük eser...»

Kendini inandırabilmek üzere düşünmeye devam etti: «Aslında hepsini seviyorum bu insanların, savaşım onlarla değil. Onlardan gelen kötülüğe karşı...»

Yüreği hızla çarpıyor, acı veriyordu ona.

«Yaptığım şeyin iyi olup olmadığını bilmiyorum. İnsan yaşamının, adaletin, acının gerçek değerini bilmiyorum. İnsan sevincinin gerçek değerini bilmiyorum. Titreyen bir elin gerçek değerini bilmiyorum. Acımanın ve yumuşaklığın değerini de...»

Düşlere daldı:

«Yaşam öylesine çelişkilerle dolu ki, insan ancak elinden geleni yapabiliyor... Ama devam etmek, yaratmak, bir gün çürüyüp gidecek vücudunu bir şeylere adamak...»

Rivière düşündü, sonra zile bastı.

—Avrupa postasının pilotuna telefon edin. Yola çıkmadan gelip beni görsün.

Düşünüyordu:

«Postanın boş yere bir yarım daire çizmesi gereksiz. Sarsıp uyandırmazsam, gece, pilotlarımı korkutacak hep.»

X

Pilotun telefonla uyandırılan karısı, kocasına baktı, düşündü:

«Bırakayım da biraz daha uyusun.»

Şu çıplak, sağlam göğse hayrandı, baktıkça, kalafatlanmış, güzel bir gemi geliyordu aklına.

Adam, koya çekilmiş bir tekne gibi şu sakin yatakta dinleniyor, kadın da, rahat uyusun diye, parmağıyle dokunup bir kıvrımı, bir gölgeyi, bir dalgayı yokediyor, tanrının eli denizi nasıl yatıştırırsa, o da şu yatağı dinginliğe kavuşturuyordu.

Kalktı, pencereyi açtı, rüzgâr çarptı yüzüne. Oda, Buenos Aires'i tepeden görüyordu. Dans edilen komşu evden, rüzgârın alıp kendisine ulaştırdığı tatlı ezgiler yayılıyordu havaya, eğlenme ya da dinlenme saatıydı çünkü. Kent, yüz bin kalesine çekip almıştı insanları; her şey dingin ve güvenliydi; ama kadın, az sonra, biri çıkıp: «Silâh başına!» diye bağıracak ve tek bir erkek, kendi erkeği ayağa fırlayacakmış gibi bir duygu içindeydi. Adam dinleniyordu henüz, ama bu, birazdan savaşa sürülecek yedek güçlerin o korkunç dinlenişine benziyordu. Şu uyuyan kent korumuyordu onu: bu gencecik tanrı yataktan kalktığı zaman, kentin ışıkları tozdan arınmış gele-

cekti gözüne. Kadın, bir saat sonra, bir kentin kaderi kadar büyük bir sorumluluk altında Avrupa postasını kaldırıp götürecek o güçlü kollara bakıyordu. Birden kafası allak bullak oldu. Bu erkek, milyonlarca erkek arasından, o garip özveri için seçilmişti. Bunun acısı çöktü yüreğine. Erkek, kendisine sunduğu dinginlikten de kaçıyordu. Onu kendisi için değil, çekip elinden alacak şu gece için yedirip içirmiş, başında beklemiş ve okşamıştı. Hiç bir zaman anlamını kavrayamayacağı kavgalar, sıkıntılar, yengiler için yetiştirmişti. Şu yumuşacık eller evcil birer hayvandı, ama yaptıkları asıl işler gizliydi. Kadın, bu erkeğin gülümsemesini, âşıklara özgü inceliklerini tanıyor, ama fırtınaya tutulduğu zamanki tanrısal öfkesini bilmiyordu. Tatlı bağlarla, müzikle, sevgiyle, çiçeklerle kendine bağlıyordu onu; ama hareket saatı gelip çattı mı, bu bağlar, adamın kılını kıpırdatmasına gerek kalmadan kopuveriyordu.

Erkek gözlerini açtı.

—Saat kaç?

—Gece yarısı.

—Hava nasıl?

—Bilmiyorum...

Adam kalktı. Gerinerek, ağır ağır pencereye gitti.

—Pek üşümeyeceğim. Rüzgâr nerden esiyor acaba?

—Ben ne bileyim canım...

Dışarı sarktı.

—Güney'den. Güzel. Böylece, Brezilya'ya kadar rahatız demektir.

Birden ay'ı fark etti, zenginleşmiş buldu kendini. Sonra bakışları kente indi.

Ne tatlı, ne ışıklı, ne de sıcak buldu kenti. Daha

şimdiden, kent ışıklarının işe yaramaz kumunun altından akıp gittiğini görüyordu.

—Ne düşünüyorsun?

Porto Alegre üstünde karşılaşabileceği sisi düşünüyordu.

«Benim de kendime göre bir yolum var. Nerden dolaşacağımı biliyorum.»

Hâlâ pencereden dışarı sarkıyordu. Çırçıplak denize atlamadan önce, derin bir soluk alıyordu sanki.

—Üzülmüyorsun bile...Kaç günlüğüne gidiyorsun?

Sekiz, on günlüğüne. Aslında kendisi de bilmiyordu. Üzülmek mi, hayır, üzülmüyordu; neden üzülsündü? O dağlar, ovalar, kentler...Kendisine öyle geliyordu ki, eli kolu bağlı olmadan fethe gidiyordu onları. Ayrıca, bir saate kalmadan, Buenos Aires'e sahip olacağını, sonra kaldırıp bir köşeye fırlatacağım düşünüyordu.

Gülümsedi:

«Koca kent...öyle tez uzaklaşacağım ki ondan. Güzel şey geceleyin yola çıkmak. Uçağın başını Güney'e verip gaz koluna asılırsın, on saniye sonra Kuzey'e dönüp görünümü tersine çevirirsin. Kent artık karanlık bir deniz dibinden başka bir şey değildir.»

Kadın, bu erkeği fethetmek için neleri püskürtmek gerektiğini düşünüyordu.

—Evini sevmiyor musun?

—Seviyorum elbet...

Ama karısı, daha şimdiden yolda hissediyordu onu. Şu geniş omuzlar göğe yüklenmeye başlamıştı bile.

Kadın, göğü gösterdi adama.

—Havan güzel, yolun yıldız döşeli.

Adam güldü:

—Evet.

Kadın, elini erkeğin omzuna koydu, nemli olduğunu fark edince içi titredi: bu ten tehlikeye atılacaktı demek?...

—Güçlüsün, ama yine de dikkatli ol!

—Üzülme, dikkatli olurum...

Yine güldü.

Giyiniyordu. Katılacağı şenlik için en kalın kumaşları, en ağır derileri seçiyor, köylüler gibi üst üste giyiniyordu. Üstündekiler ağırlaştıkça, kadın daha çok beğeniyordu onu. Kemerini sıkıyor, botlarını giydiriyordu.

—Bu botlar ayağımı sıkıyor.

—Al şunları giy.

—El feneri için bir ip bulsan a bana.

Kadın erkeğe bakıyordu. Zırhın son eksiğini gideriyordu: her şey tamamdı.

—Çok yakışıklısın.

Özenle saçlarını taradığını fark etti.

—Yıldızlar için mi süsleniyorsun?

—Kendimi yaşlı hissetmemek için.

—Kıskanıyorum...

Adam yine güldü, karısını kucakladı, kalın giysilerine bastırdı. Sonra, küçük bir kızı kucaklar gibi kollarına aldı, gülmeye devam ederek yatağa yatırdı:

—Uyu bakayım!

Ve kapıyı örtüp sokağa çıktı, kim oldukları bilinmeyen gece yarısı kalabalığı arasında, fethinin ilk adımını attı.

Kadın, kıpırdamadan yatıyordu. Erkeğin gözünde karanlık bir deniz dibinden başka bir şey olmayan

o çiçeklere, kitaplara, o dinginliğe bakıyordu kederli kederli.

XI

Rivière karşılıyor onu:

—Geçen sefer oyun oynadınız bana. Hava güzel olduğu halde, düz gelmeyip, yandan dolaştınız: oysa pekâlâ geçebilirdiniz. Korktunuz mu?

Pilot, şaşkın, susuyor. Ellerini ovuşturuyor. Sonra başını kaldırıyor, Rivière'in gözlerinin içine bakıyor:

—Evet.

Rivière, içinden, korkmuş olan bu yiğit çocuğa acıyor. Pilot özür dilemeye çalışıyor.

—Hiç bir şey göremez olmuştum. Daha ilerde, şey tabiî...belki...Telsiz diyordu ki...Tepemdeki lambanın ışığı azalmıştı, ellerimi bile seçemiyordum. Hiç değilse kanadı göreyim diye, işaret lambasını yaktım: yine bir şey göremedim. Çıkılması olanaksız, derin bir çukurda hissettim kendimi. Derken, motör de zangırdamaya başladı.

—Hayır.

—Hayır mı?

—Hayır. Sonradan baktık biz motöre. Hiç bir şeyi yok. İnsan korktu mu, hep motör zangırdıyor sanır.

—Benim yerimde kim olsa korkardı! Dağlar benden yüksekti. Yükseleyim dedim, koskoca dalgalara kapıldım. Siz de bilirsiniz, insan bir şey göremeyince... dalgalar...Yükseleyim derken, yüz metre

düştüm. Jiroskobu, monometreleri bile göremiyordum artık. Motörün yavaşladığını, kızdığını, yağ basıncının azaldığını tahmin ediyordum...Bütün bunlar, bir hastalık gibi, karanlıkta oluyordu. Işıklı bir kent görünce sevindim.

—Hayal gücünüz fazla çalışıyor. Hadi bakalım.

Ve pilot çıkıyor.

Rivière koltuğuna gömülüyor, parmaklarını, ağarmış saçlarında gezdiriyor.

«Adamlarımın en yiğidi bu çocuk. Aslında, o akşam iyi bir iş başardı, ama korkudan kurtarıyorum ben onu...»

Sonra, içinde bir zayıflık eğilimi belirince:

«Kendini sevdirmek için yakınmak yetişir. Bense hiç bir zaman yakınmam, ya da başkalarından saklarım bunu. Oysa ben de isterdim insanî dostluk ve yumuşaklıkla çevrili yaşamayı. Bir hekim, mesleğinde bulur bunları. Bense olaylara hizmet ediyorum. İnsanları, olaylara hizmet edecek biçimde yetiştirmek zorundayım. Ne güzel hissediyorum bu karanlık yasayı geceleri, çalışma odamda, yol belgelerinin önünde. Kendimi kapıp koyverdim mi, düzene sokulmuş olayları kendi başlarına bıraktım mı, o zaman, anlaşılmaz bir biçimde kazalar sökün ediyor. Havadaki uçağı dağılmaktan koruyan, fırtınanın, yoldaki postayı geciktirmesine engel olan yalnız benim istemimmiş gibi. Kimizaman, ben bile şaşıyorum kendi gücüme.

Düşünmeye devam etti:

«Belki de apaçık bir sorun bu. Bahçıvanın çimenlere karşı verdiği sürekli savaş gibi bir şey. Bahçıvanın elinin o basit ağırlığı, dünyanın kuruluşundau

beri çimene can veren kara toprağa gömüyor o ilkel ormanı.»

Pilotu düşünüyor:

«Korkudan kurtarıyorum onu. Ben ona değil, onun aracılığıyle, bilinmeyen önünde insanların elini kolunu bağlayan ürküntüye saldırıyordum. Onu dinlersem, ona acırsam, serüvenini ciddîye alırsam, gizli bir evrenle karşı karşıya geldiğini sanacak, oysa insanlar yalnız gizli saklı şeylerden korkarlar. İnsanların o karanlık kuyuya inmeleri, sonra yukarı çıkmaları ve aşağıda hiç bir şeye rastlamadıklarını söylemeleri gerek. Bu oğlanın da, ellerini ya da uçağın kanadını aydınlatan küçük madenci fenerini bile almadan gecenin koynuna dalması, karanlığın en dibine inmesi, sonra, bir omuz vuruşuyle bilinmeyen'i kaldırıp bir yana atması gerek.»

Bununla birlikte, bu savaşta, sessiz bir kardeşlik, ta derinden Rivière'le pilotlarını birbirlerine bağlıyordu. Aynı cephede savaşan, aynı yenme tutkusuyle yanıp tutuşan insanlardı bunlar. Ve Rivière, şu anda, geceyi fethetmek için giriştiği daha başka savaşları hatırlıyor.

Üst katlardaki yöneticiler, insan ayağı değmemiş bir ormana benzeyen bu karanlık ülkeden, geceden korkuyorlardı. Bir uçağı, saatta iki yüz kilometre hızla, gecenin koynunda sakladığı kasırgalara, sislere, daha başka engellere doğru yollamak, onlara, ancak askerî birliklerin göze alabileceği tehlikeli bir serüven olarak gözüküyordu: bulutsuz bir gecede havalanır, hedefi bombalar, sonra yine aynı alana dönersiniz. Düzenli seferlerse geceleyin yürümezdi. «Bizim için

bir ölüm kalım savaşı bu,» demişti Rivière, «çünkü gündüzün deniz ya da demiryollarıyla açtığımız ara, geceleyin kapanıyor.»

Rivière, can sıkıntıları içinde, hesap kitap, güvenlik ve kamu oyu lafları dinlemişti: «Kamu oyu dediğiniz şey, dilediğiniz yöne çekilir.» diye karşılık vermişti. «Boşa giden bir sürü zaman diye!» düşünüyordu. «Bir şey var... bütün bunların üstünde bir şey var. Her canlı, yaşamak için direnir, dünyaya kafa tutar, ve yaşamak için, kendi bulur kendi yasalarını. Kimse önüne geçemez bunun.» Rivière, ticaret uçaklarının gece uçuşuna ne zaman ve nasıl başlayacaklarını bilemiyordu, ama bu kaçınılmaz sonuç için şimdiden hazırlanmak gerekiyordu.

Yeşil çuhalar önünde, eli çenesinde, garip bir güçlülük duygusu içinde dinlediği bir sürü itiraz geliyordu aklına. Daha işin başında yaşam tarafından mahkûm edilmiş, ve etkisiz buluyordu bu fikirleri. Ve kendi gücünün, bir ağırlık halinde benliğinde toplandığını hissediyordu: «Benim ileri sürdüğüm nedenler ağır basıyor, sonunda ben haklı çıkacağım,» diye düşünüyordu Rivière. «Olayların doğal akışı bu çünkü.» Ondan, bütün tehlikeleri yenecek, yetkin çözüm yolları istedikleri zaman: «Yasaları yaşantının kendisi yaratacak,» diye karşılık vermişti, «denemeden, yaşamadan bilemezsiniz onları.»

Bir yıllık savaştan sonra, Rivière haklı çıkmıştı. Kimisi: «inancıyla yendi» diyordu; kimisi de: «direngenliğiyle, yola çıkmış aymınkine benzeyen gücüyle yendi» buyuruyordu; kendisine sorarsanız, yalnızca doğru düşündüğü için haklı çıkmıştı.

Ama nasıl da korka korka, ürkerek başlamışlardı

işe! Uçaklar gündoğumundan bir saat önce yola çıkıyor, günbatımından bir saat sonra iniyorlardı. Rivière, ancak elde edilen yaşantıyı yeterli görünce cesaret edebildi pilotlarını gecenin karanlıklarına salmaya. Hemen hiç kimseden yardım görmeden, hatta çelmeler arasında, tek başına savaşıyordu şimdi.

Rivière, yoldaki uçakların durumunu öğrenmek için zile bastı.

XII

Bu sırada, Patagonya postası fırtınalı bölgeye giriyor, Fabien de artık onun çevresinden dolaşma umudunu yitiriyordu. Kasırga epey yaygındı herhalde, çünkü şimşekler ta içerlere dek uzanıyor, buluttan kuleleri aydınlatıyordu. Şimdi artık kasırganın altından geçmeyi deneyecek, işler sarpa sararsa, o zaman bir yarım daire çizmeye çalışacaktı.

Yüksekliğine baktı: bin yedi yüz. Alçalmak üzere, ellerinin ayasıyle, kumanda âletlerine abandı. Motör zangırdadı, uçak şiddetle sarsıldı. Fabien, uçağın iniş açısını kararlamadan düzeltti, sonra haritaya bakıp tepelerin yüksekliğini denetledi: beş yüz metre. Bir güvenlik payı bırakmak için, yedi yüz metre çevresinde uçacaktı.

Yüksekliğini, büyük bir parayı oyuna sürercesine gözden çıkarıyordu.

Bir dalga geldi, uçağı burun üstü dikti, bir yaman sarsıldılar. Fabien, göze görünmeyen kayşaların üstü-

ne üstüne geldiğini sandı. Bir yarım daire çizdiğini ve yüz binlerce yıldıza kavuştuğunu hayal etti, ama rotadan ayrılmadı.

Fabien talihini deniyordu: belki de bölgesel bir kasırgaydı bu, çünkü Trelew, yani bir sonraki hava alanı, dörtte üçü kapalı bir gökten söz ediyordu. Bütün iş, yirmi dakikacık şu kara betonda yaşayabilmekteydi. Bununla birlikte, pilot, yine de kaygılıydı. Rüzgâra yaslanarak sola kaykılmış, en bulutlu gecelerde bile altlarında akmaya devam eden belli belirsiz ışıkları yorumlamaya çalışıyordu. Ama artık ışığa benzemiyordu gördükleri. Olsa olsa, karanlığın içindeki bazı yoğunluk değişmeleri, ya da göz yorgunluğu.

Telsizcinin uzattığı kâğıdı açıp okudu:

«Nerdeyiz?»

Fabien, nerde olduklarını öğrenebilmek için kellesini verirdi şu anda. Cevapladı:

—Bilmiyorum. Pusula yardımıyle, fırtınalı bölgeden geçmeye çalışıyoruz.

Yine eğilip baktı. Aslında ayışığının kolayca bastıracağı, ama şu hiçlik içersinde, gözle görülen dünyayı yutan kızıl bir çiçek demeti gibi motörün kuyruğunda sallanan egzoz alevi görüşünü engelliyordu. Aleve baktı. Bir meşale gibi rüzgârı yedikçe güçleniyordu.

Fabien, her otuz saniyede bir, jiroskopla pusulaya bakmak için, başını pilot bölmesinin içine çekiyordu. Uzun süre gözünü kamaştıran kırmızı lambaları yakmaya cesaret edemiyordu artık, fosforlu göstergeler, solgun bir yıldız ışığı veriyordu. Pilot orda, birtakım rakam ve göstergeler arasında, aldatıcı bir güvenlik duyuyordu: dalgaların yalayıp geçtiği bir geminin kaptan köşkünde duyulana benzer bir güvenlik. Gece

ve gecenin sürüklediği bütün o taş toprak, dağ tepe, aynı şaşırtıcı yazgıyla uçağın üstüne üstüne geliyordu.

«Nerdeyiz?» diye soruyordu yine telsizci.

Fabien karanlıklardan çıkıyor, sonra yine sola yatıp o korkunç nöbetine devam ediyordu. Artık ne zaman, ne kadar çırpındıktan sonra bu kapkara bağlardan kurtulacağını bilemiyordu. Hatta kurtulmaktan umut bile kesmişti, çünkü yaşamı, umudunu tazelemek için belki bin kez açıp okuduğu şu pis, buruşuk kâğıt parçasına bağlamıştı: «Trelew: hava dörtte üç kapalı, rüzgâr Güney'den esiyor, gücü zayıf.» Trelew gerçekten dörtte üç kapalıysa, bulutların arasından ışıklarını göreceklerdi. Yeter ki....

İlerde kendisini bekleyen ışıklar, yola devam etmeye zorluyordu onu; bununla birlikte, içine bir kurt düştü, iki satır karaladı telsizciye:

—Fırtınadan kurtulup kurtulamayacağımızı bilmiyorum. Sorun bakalım, geride hava hâlâ güzel mi?

Gelen cevap olduğu yere çiviledi onu:

—Commodoro bildiriyor: 'Dönüş olanaksız. Kasırga.'

Yavaş yavaş, And'lardan denize doğru, yaman bir hücumun başladığını seziyordu. Kendisi alana varmadan, kasırga bütün kentleri silip süpürecekti.

—San Antonio'da hava nasılmış sorun bakalım..

—San Antonio'nun cevabı: «Batı yönlü bir rüzgâr var, onun ardından da kasırga geliyor. Hava dörtte dört kapalı.» San Antonio, parazit yüzünden sesimi işitemiyormuş. Ben de öyle. Az sonra, şimşeklerden ötürü anteni içeri çekmek zorunda kalacağım. Kasırganın dışından dolaşmayacak mısınız? Düşünceniz nedir?

—Bırakın şimdi düşüncemi falan. Bahia Blanca'ya hava durumunu sorun...

—Bahia Blanca'nın cevabı: «Yirmi dakikaya kalmadan, Batı yönlü bir kasırganın Bahia Blanca üzerinde olacağı tahmin ediliyor.»

—Peki, Trelew'e sorun.

—Trelew'in cevabı: «Saniyede otuz kilometre hızla esen, Batı yönlü bir kasırga, sağnak.»

—Buenos Aires'e bildirin: «Dört bir yandan kıstırıldık, kasırga yüz kilometrelik alanı kapladı, hiç bir şey göremiyoruz. Ne yapalım?»

Pilot için bu gecenin sonu yoktu, çünkü bu karanlık deniz insanı ne bir limana götürüyordu (hepsinin yolu kapalıydı sanki), ne de şafağa: bir saat kırk dakika sonra benzin bitecekti. Böylece, önünde sonunda, gözü kapalı, şu karanlık sulara gömüleceklerdi.

Bari sabaha çıkabilselerdi...

Fabien, bu yaman gecenin arkasından, gelip saplandıkları sapsarı bir kumsal olarak düşünüyordu sabahı. Tehlikeler içinde yüzen uçağın altında, birden, ovalar belirecekti. Sakin yeryüzü, uyuyan çiftliklerini, sürülerini ve tepelerini getirecekti önlerine. Karanlıkta üstlerine üstlerine gelen bütün o döküntüler, moloz yığınları zararsızlaşacaktı. Elinde olsa, nasıl da hırsla yüzecekti günün kıyısına!

İyice kıstırıldığını düşündü. Her şey, iyi ya da kötü, şu kalın bulutlar arasında çözülecekti.

Doğru. Zaman zaman, şafakta, nöbetten çıkıp

iyileşmeye yüz tutan hastanınki gibi bir duygu belirmişti içinde.

Ama neye yarardı gözlerini bir zamanlar güneşin yaşadığı Doğu'ya dikmek: aralarında öyle karanlık bir deniz vardı ki, onun yüzüne çıkabilmeleri olanaksızdı.

XIII

—Asuncion postası yoluna devam ediyor. Saat ikiye doğru burada olacak. Buna karşılık, başının dertte olduğunu sandığımız Patagonya postasının epey gecikmesi bekleniyor.

—Peki, Mösyö Rivière.

—Avrupa postasını onu beklemeden kaldırırız belki: Asuncion postası gelince bizden bilgi isteyin. Ve harekete hazır olun.

Rivière, Kuzey'deki kurtarma istasyonlarından gelen telgrafları okuyordu yeniden. Telgraflar, Avrupa postası için apaydınlık bir yol çiziyordu: «Hava açık, dolunay var, rüzgâr yok.» Ayışığında kesin çizgilerle beliren Brezilya dağları, kara ormanlardan meydana gelmiş gür saçlarını denizin gümüş renkli dalgacıklarına doğru sallandırıyordu. Ay ışınlarının, ara vermeksizin üstlerine yağdığı, ama renklerini değiştiremediği kara ormanlar. Öte yanda, denizin ortasında, yine kapkara, döküntüye benzer adalar. Ve bütün yol boyunca uzayıp giden o bitmez tükenmez ay: bir ışık çeşmesi.

Rivière kalkış emrini verince, Avrupa postası,

bütün gece, hafifçe aydınlanmış, dingin bir dünyada uçacaktı. Işıklı kitlelerle gölgeli kitleler arasındaki dengeyi bozacak herhangi bir tehlikenin bulunmadığı bir dünyada. Serinledikleri zaman, birkaç saat içinde, koskoca bir gökyüzünü allak bullak edecek o katkısız rüzgârların bile giremediği bir dünyada.

Ama Rivière, yasak bölgedeki altın damarları önünde duraksayan arayıcı gibi, bu ışıltı karşısında neye karar vereceğini bilemiyordu. Güney'deki olaylar, gece uçuşlarının biricik savunucusu Rivière'i haksız çıkarıyordu. Karşıtları, Patagonya'daki bir kazadan öyle güçlü bir ruhsal kanıt elde edebilirlerdi ki, ondan sonra Rivière'in inancı da bir işe yaramayabilirdi; çünkü Rivière'in inancı da sarsılmıştı: eserindeki bir kopukluk dramla sonuçlanmıştı, ama dram olsa olsa kopukluğu belli ediyor, başka bir şey kanıtlamıyordu. «Belki de, Batı bölgesi için, yeni gözlem istasyonlarına ihtiyaç var... Neyse, çaresine bakarız.» Ayrıca: «Yine aynı nedenlerle ısrar edeceğim, ve şimdi, kazaları önleyecek bir koz da var elimizde: meydana gelen kaza.» diye düşünüyordu. Başarısızlıklar, güçlü kişileri kamçılar. İnsanlara karşı, yazık ki, işin gerçek anlamının hesaba katılmadığı bir oyun oynuyoruz. Ancak görünüşte kazanıyor ya da yitiriyoruz, küçücük adımlarla ilerliyoruz. Ve sonra bozguna benzer bir olay gelip elimizi kolumuzu bağlıyor.

Rivière zile bastı.

—Bahia Blanca'dan hâlâ bir haber yok mu?

—Yok.

—Hava alanını bağlayın bana.

Beş dakika sonra bilgi alıyordu:

—Neden hiç sesiniz çıkmıyor?

—Postanın telsizini duyamıyoruz.

—Konuşmuyor mu?

—Bilmiyoruz. Fırtına çok. Bir haber gönderse bile, alamayız.

—Trelew duyuyor mu acaba?

—Biz Trelew'i duyamıyoruz ki.

—Telefon edin.

—Denedik, hat kopuk.

—Sizin orda hava nasıl?

—Gittikçe kötüleşiyor. Batı'da ve Güney'de şimşekler çakıyor. Hava kurşun gibi.

—Rüzgâr?

—Şimdilik zayıf, ama on dakikaya kalmadan artar herhalde. Şimşekler hızla yaklaşıyor.

Sessizlik.

—Bahia Blanca? Onun sesi duyuluyor mu? Peki. On dakika sonra bizi arayın.

Rivière, Güney'deki alanlardan gelmiş telgrafları karıştırdı yeniden. Hepsinde, uçaktan haber alınamadığı bildiriliyordu. Bazıları Buenos Aires'e de cevap vermez olmuştu, ve haritada sessiz bölgeleri gösteren leke gittikçe büyüyordu; buralarda, her evin, karanlıklar içinde yitip gitmiş, dünyayla ilgisi kesilmiş bir gemi gibi, ışıksız sokaklardan kopup ayrıldığı küçük kasabalar, bütün kapılarını örterek, kasırgayla boğuşmaya başlamıştı bile. Ancak şafak kurtarabilirdi artık bu evleri.

Bununla birlikte, Rivière, haritaya eğilmiş, sığınacak sakin bir gök parçası bulmaya çalışıyordu; telgrafla, otuzu aşkın taşra kentine hava durumunu sormuştu ve cevaplar yavaş yavaş gelmeye başlamıştı.

İki yüz kilometrelik alanda, bütün telsiz istasyonlarına, uçaktan haber alır almaz, otuz saniye içinde bu haberi Buenos Aires'e ulaştırma emri verilmişti; Buenos Aires de istasyona, Fabien'e aktarılmak üzere, sakin bölgenin yerini bildirecekti.

Sabah saat birde yazıhanede olmaları gereken yazmanlar yerlerini almışlardı. Orda, kulaktan kulağa fısıldanan bir sır halinde, belki de gece uçuşlarından vazgeçileceğini, Avrupa postasının da ancak gün ağarınca kaldırılacağını öğreniyorlardı. Alçak sesle Fabien'den, kasırgadan, ve özellikle Rivière'den konuşuyorlardı. Onun, hemen yanıbaşlarında, yavaş yavaş, bu doğal yalanlamanın altında ezildiğini hissediyorlardı.

Birden bütün sesler kesildi: Rivière, bu ebedî yolcu, paltosu sırtında, şapkası yine kaşları üstünde, kapıda belirmişti. Büro şefine doğru sakin bir adım attı:

—Saat biri on geçiyor, Avrupa postasının kâğıtları hazır mı?

—Şey...sanmıştım ki...

—Sizin göreviniz sanmak değil, söyleneni yerine getirmektir.

Döndü, açık bir pencerenin önüne gitti, ellerini arkasında kavuşturup dikildi.

Yazmanlardan biri yanına geldi:

—Cevap alamıyoruz, Müdür Bey. İçerlerde, birçok telsiz hattının kesildiği bildiriliyor...

—Peki.

Rivière, kıpırdamadan geceyi seyrediyordu.

Şimdi artık her yeni haber postayı tehdit ediyordu. Her kent, hatlar kesilmeden önce, düşman ordusu

gibi ilerleyen kasırgadan söz ediyordu. «İçerden, Cordillère bölgesinden geliyor fırtına. Geçtiği yeri, denize doğru süpürüp götürüyor...»

Rivière, yıldızları fazla parlak, havayı fazla nemli buluyordu. Ne garip bir geceydi bu! Parlak bir meyvenin etli kısmı gibi, ansızın, yer yer çürüdüğü görülüyordu. Yıldızlar Buenos Aires'i tüm örtmüştü, ama sadece bir an yaşayacak bir vahadan başka bir şey değildi bu. Kötü bir rüzgârın dokunur dokunmaz çürüttüğü, tehlike dolu bir gece. Yenilmesi zor bir gece.

Bir uçak, bu gecenin koynunda bir yerlerde tehlikedeydi: uçaktakiler, boşu boşuna didinip duruyorlardı.

XIV

Fabien'in karısı telefon etti.

Uçağın geleceği geceler, Patagonya postasının ilerleyişini izlerdi: «Şimdi Trelew'den kalkıyor...» Sonra yatar uyurdu. Daha sonra: «Şimdi San Antonio'ya yaklaşıyor. Kentin ışıklarını görmüştür bile..» O zaman kalkar, perdeleri açar, gökyüzüne bakardı: «Şu bulutlar kim bilir nasıl canını sıkıyordur...» Kimizaman, aydede, bir çoban gibi dolaşırdı gökyüzünde. O vakit genç kadın, kocasını çevreleyen binlerce varlığın, yani ayın ve yıldızların verdiği güvenle, gidip yine yatardı. Saat bire doğru, kocasının yaklaştığını hissederdi: «Pek uzakta olmasa gerek, şu anda Buenos Aires'i görüyordur herhalde...» O zaman kalkar, kocasına yiyecek bir şeyler, sıcak bir kahve hazır-

lardı: «Kim bilir ne soğuktur yukarsı...» Onu hep karlı dağlardan iniyormuşcasına karşılardı: «—Üşümedin mi? —Yoo! —Olsun, yine de gel ısın azıcık...» Saat biri çeyrek geçe, her şey hazır olurdu. Ondan sonra telefon ederdi.

Bu akşam da her zamanki gibi sordu:

—Fabien indi mi?

Onu dinleyen yazman biraz şaşırdı:

—Kiminle görüşüyorum?

—Ben Simone Fabien.

—Yaa! Bir dakika lütfen...

Bir şey demeye cesaret edemeyen yazman, telefonu şefe uzattı.

—Kiminle görüşüyorum?

—Simone Fabien.

—Haa!... bir şey mi istiyordunuz, Madam?

—Kocam indi mi?

İnsana bitmeyecekmiş gibi gelen, uzun bir sessizlikten sonra, kısaca cevap verildi:

—Hayır.

—Gecikti mi?

—Evet...

Yine bir sessizlik.

—Evet... gecikti.

—Ah!...

Bu 'Ah!' bıçaklanan birinden çıkmıştı sanki. Gecikme bir şey değildir... hiç bir şey değildir... ama uzadı mı...

—Ah!... Peki, kaçta gelecek acaba?

—Kaçta mı gelecek? Şey... biz de bilmiyoruz.

Kadın bir duvara çarpmış gibi oldu. Kendi sözlerinin yankısından başka bir şey duymuyordu.

—Rica ederim, cevap verin! Nerdedir şu anda?...

—Nerde midir? Durun bakayım...

Bu durgunluk acı veriyordu kadına. Orda, duvarın arkasında bir şeyler oluyordu.

Sonunda karar verildi:

—Saat on dokuz otuzda Commodoro'dan kalkmış.

—Peki sonra?

—Sonra?... Gecikti... Kötü hava yüzünden gecikti..

—Ah! Kötü hava ha...

Orada, Buenos Aires üstünde sere serpe oturan aylak ay bir haksızlık, bir aldatmacaydı demek! Genç kadın, birden, Commodoro'dan Trelew'e, çok çok iki saatta gidildiğini hatırladı.

—Demek altı saattır Trelew yolunda! İyi ama, sizinle konuşuyordur hiç olmazsa! Ne diyor?..

—Ne mi diyor? Siz de kabul edersiniz ki, böyle havada... anlıyorsunuz ya... sesi işitilmiyor.

—Böyle havada!

—Bakın, Madam, bir haber alır almaz size telefon ederiz.

—Ah! Şu anda bir şey bilmiyorsunuz demek...

—Güle güle, Madam...

—Hayır, hayır! Kapamayın! Müdür'le görüşmek istiyorum!

—Müdür Bey'in işi var, Madam, toplantıda...

—Olsun! Vız gelir! Onunla konuşmak istiyorum!

Büro şefi alnında biriken terleri sildi:

—Bir dakika lütfen...

Rivière'in kapısını itti:

—Madam Fabien sizinle görüşmek istiyor.

«Tamam,» diye düşündü Rivière, «korktuğum

başıma geldi.» Dramın duygusal yanı ortaya çıkıyordu. İlkin buna engel olmak istedi: ameliyat odasına anneler ve karılar alınmaz. Tehlike geçiren gemilerde önce heyecan yatıştırılır. Bu heyecan insanların kurtarılmasına yardımcı olmaz çünkü. Yine de kabul etti:

—Bağlayın odama.

Bu ırak, titrek, zayıf sesi dinledi, ve daha işin başında, ona cevap veremeyeceğini anladı. İkisi için, birbirlerine meydan okumak, son derece verimsiz bir şeydi.

—Rica ederim, Madam, sakin olun! Bizim meslekte uzun süre haber beklemek öylesine olağandır ki.

Küçük, özel bir sıkıntının değil, eylemin kendisinin söz konusu olduğu noktaya gelmişti. Şu anda Rivière'in karşısına Fabien'in karısı değil, yaşamın başka bir anlamı dikiliyordu. Rivière, bu zayıf sesi, bu son derece hüzünlü, ama düşmanca ezgiyi dinlemekten, ona acımaktan başka bir şey yapamazdı. Çünkü ne eylem, ne de kişisel mutluluk paylaşılır: birbirine zıttır bu ikisi. Şu kadın da mutlak bir dünya adına, o dünyanın hak ve ödevleri adına konuşuyordu. Akşam sofrasını aydınlatan lambanın ışığı adına, sahibini isteyen sandalye adına, bir umutlar, sevgiler ve anılar ülkesi adına. Kendisinin olan şeyi istiyordu ve haklıydı. Gerçi Rivière de haklıydı, ama bu kadının doğrusuna karşı öne sürebileceği bir şey yoktu. Rivière, masasının üstündeki lambanın ışığında, kendi anlatılmaz, insanlıkdışı doğrusunu görüyordu.

—Madam...

Kadın artık onu dinlemiyordu. Zayıf yumruklarını duvara indirip bütün gücünü tüketmiş, sonra ayaklarının dibine yığılmıştı sanki.

Bir gün, bir mühendis, yapılmakta olan bir köprünün dibinde, bir yaralıya eğildikleri zaman: «—Şu köprü, dağılan bir insan yüzüne değer mi acaba?» demişti Riyière'e. Bu yeni yoldan yararlanacak köylülerin hiç biri, az ilerdeki bir köprüyü dolaşmaktan kurtulacağım diye, işçinin yüzünü o korkunç hale getirmeye razı gelmezdi. Ama yine de köprüler kuruluyordu. Mühendis devam etmişti: «—Kamu yararı, bireysel yararlardan oluşur: başka bir şeyi doğrulamaz. «—Yalnız,» diye karşılık vermişti Rivière daha sonra, «gerçi insan yaşamının değeri çok büyük, ama bizler, hep, insan yaşamından daha değerli bir şey varmış gibi davranıyoruz...Ama nedir bu? onu bilmiyorum.»

Derken uçaktakiler aklına geldi, yüreği sızladı. Eylem, hatta basit bir köprü bile, birtakım mutlulukları bozuyordu; Rivière artık: «Ne adına?» diye soramazdı.

«Belki de az sonra ölecek bu insancıklar da mutlu olabilirlerdi», diye düşünüyordu. Gece lambalarının sarı ışıklı tapmağında, bir şeylere doğru eğilmiş yüzler görüyordu. «Ne adına çekip aldım bu insanları ordan?» Ne adına çekip ayırmıştı onları kişisel mutluluklarından? Aslında, en önemli yasa, bu mutluluğun korunması değil miydi? Oysa kendisi, bu mutlulukları bozuyordu. Yalnız, o sarı ışıklı tapmaklar, sonunda, ister istemez yıkılıyordu. Yaşlılık ve ölüm, kendisinden daha acımasız davranıp, yıkıyordu bu mutlulukları. Belki de kurtarılması gereken, daha kalıcı bir şey vardı yeryüzünde; belki de Rivière, insanın işte bu yanını kurtarmaya çalışıyordu. Yoksa, giriştiği eylemin doğrulanması olanaksızdı.

«Sevmek, yalnızca sevmek, ne büyük bir çıkmaz!» Rivière, sevgiden daha büyük bir duygunun, o anlatılmaz ödev duygusunun varlığını hissetti içinde. Ya da, bu da bir sevecenlikti, öbürlerinden ayrılan. Bir cümle geldi aklına: «Onları ölümsüz kılmak zorundayız...» Nerde okumuştu bunu? «Kendi benliğinizde yaşattığınız şey, gün gelir, ölür.» Peru'da, eski İnka'ların, güneş tanrısı için diktikleri tapınak geldi gözünün önüne. Dağın doruğundaki o dimdik taşlar. Bu tapınaklar olmasa, taşlarının bütün ağırlığıyle, bir vicdan azabı gibi bugünün insanı üstüne çöken o güçlü uygarlıktan ne kalırdı geriye? «Eski çağlarda halkları yöneten kişi, hangi duygusuzluk ya da sevgi adına insanları, dağın başına bu tapmağı, yani ölümsüzlüklerinin anıtını dikmeye zorladı acaba?» Rivière, hayalinde, akşamları müzikli kutularının başına toplanan küçük kentsoyluları gördü yine: «Bu mutluluk, tam bir beygir koşumu işte...» diye düşündü. Eski çağlarda halkları yöneten adamı, insanoğlunun çektiği acıya değilse bile, ölümüne acımıştı. İnsanın birey olarak ölümüne değil, denizin kumu altında kalacak insan soyunun ölümüne acımıştı. Ve halkını alıp, çölün yok edemiyeceği taşlar dikmeye götürmüştü.

XV

Şu dörde katlanmış kâğıt kurtarırdı belki onu: Fabien, dişleri sımsıkı kenetli, kâğıdı açıyordu.

«Buenos Aires'le görüşmek olanaksız. Telsizi çalıştıramıyorum bile, kıvılcımlar sıçrıyor parmaklarıma.»

Sinirlenen Fabien karşılık vermek istedi, ama ellerini kumanda âletlerinden çeker çekmez, koskoca bir dalga çarptı vücuduna: hava dalgaları, beş ton metalle birlikte havaya kaldırıp sallıyordu onu. Vazgeçti.

Elleri yeniden dalganın boynuna sarıldı, çalkalanmaları azaldı.

Fabien hızlı hızlı soludu. Telsizci fırtınadan korkup anteni içeri çekerse, Fabien, alana vardıklarında suratını dağıtacaktı adamın. Bin beş yüz kilometreyi aşkın bir yerden bu uçuruma halat atmak mümkünmüş gibi, ille de Buenos Aires'le bağlantı kurmak istiyordu. Titrek bir ışık, kırık dökük bir han fenerinden yayılan, ama yine de, bir deniz feneri gibi, dünyadan haber getirecek zayıf bir ışık görünmediğine göre, hiç değilse bir ses, o yitik dünyadan gelen bir ses duymak istiyordu. Pilot kolunu uzattı, arkada oturan adama bu trajik doğruyu anlatabilmek üzere, yumruğunu kırmızı ışıkta salladı, ama beriki, tarumar olmuş uzaya, onun yıkıntıları altında kalmış, ışıkları sönmüş kentlere baktığı için, bunu farketmedi.

Fabien, kulağına fısıldanacak her öğüdü dinleyebilirdi şu anda. Düşünüyordu: «Olduğun yerde dön deseler, dönerim; dosdoğru Güney'e yollan deseler...» Bir yerlerde, o testekerlek ayın gölgesinde, son derece sakin bölgeler vardı mutlaka. Arkadaşları; orda, çiçek gibi lambalar altında haritaları inceleyen, bilginler kadar bilgili, dev gibi güçlü arkadaşları, bu bölgeleri biliyorlardı. Oysa kendisi, o kapkara selini çığ gibi üstüne salan dalgalarla geceden başka ne biliyordu? İki insancık böyle bulutlar arasında, hortumlar ve alevler içinde bırakılamazdı ya. Hayır, olamazd

böyle şey. «Rota iki yüz kırk» diyeceklerdi Fabien'e. O da uçağın burnunu iki yüz kırk dereceye çevirecekti. Ama yalnızdı, yapayalnız.

Madde bile kendisine başkaldırıyordu sanki. Motör, her dalışta öyle bir sarsılıyordu ki, uçağın gövdesi, öfkeye kapılmış insan gibi, zangır zangır titriyordu. Fabien, başını içeri çekmiş, yüzünü jiroskop ufkuna çevirmiş—çünkü dışarı baktığı zaman, her şeyin, dünyanın yaratıldığı günlerdeki gibi koyu bir karanlığa gömülüp gittiği şu anda, yerle göğü birbirinden ayıramıyordu artık—, uçağa söz geçirebilmek için bütün gücünü harcıyordu. Ama uçağın durumunu gösteren ibreler gittikçe daha çok sallanıyor, izlenmez oluyordu. Göstergeler tarafından kandırılan pilot, daha şimdiden boşu boşuna çırpınıyor, alçalıyor, yavaş yavaş o karanlık kuyuya gömülüyordu. Yüksekliğe baktı: «Beş yüz.» Tepeler de bu yükseklikteydi. Dağların, tepelerin, başdöndürücü bir hızla üstüne üstüne geldiğini hissetti. Ayrıca, bir teki bile kendisini ezmeye yetecek toprak kitlelerinin, âdeta yerlerinden çıktıklarını, ve sarhoşlar gibi çevresinde dönmeye başladıklarını da seziyordu. Böylece çevresinde, gittikçe daralan, çılgınca bir dans başlıyordu.

Kararını verdi. Burun üstü çakılmak pahasına, nereye olursa olsun inecekti. Tepelere bindirmemek için, elindeki tek aydınlatma mermisini fırlattı. Mermi yandı, şöyle bir döndü, bir düzlüğü aydınlattı ve söndü: deniz üstündeydiler.

Kafasından, şimşek hızıyla şunlar geçti: «Tamam. Kırk derecelik sapma payı bıraktığım halde rotayı şaşırmışım. Demek ki kasırgaya yakalandık. Kara ne yanda acaba?» Burnunu Batı'ya verdi. «Aydınlat-

ma mermisini de harcadığıma göre, hapı yuttum» diye düşündü. Er geç olacaktı bu. Ya arkadaki... «Anteni indirmiştir mutlaka.» Ama pilot, bundan ötürü kızmıyordu ona. Ellerini bir açsa, işe yaramaz bir toz parçası gibi yitip gideceklerdi. Arkadaşının ve kendisinin küt küt atan yürekleri ellerindeydi şu anda. Birden ürktü kendi ellerinden.

Koç vuruşunu andıran dalgalar arasında, sarsıntı kumanda âletlerinin kablolarını parçalamasın diye, olanca gücüyle sarılmıştı dümene. Ellerini ordan ayırmıyordu. Ve artık, harcadığı çaba yüzünden uyuşmuş bulunan ellerini hissetmiyordu bile. Bir haber almak için parmaklarını oynatmak istedi: gönderdiği emrin yerine getirilip getirilmediğini anlayamadı. Garip şeylerle sona eriyordu kolları. Hiç bir şey duymayan, pelte gibi balonlarla. «Dümene sımsıkı yapıştığımı hayal etmeliyim hep», diye düşündü. Bu düşüncenin de ellerine ulaşıp ulaşmadığını öğrenemedi. Dümenin sarsıntısını yalnızca omuz başlarındaki sızıda hissettiği için: «Çaresi yok, dümen elimden kurtulacak. Ellerim açılacak...» diye düşündü. Ama sonra kendi düşüncesinden ürktü, çünkü elleri, bu kez, imgenin o anlaşılmaz gücüne boyun eğiyor, yavaş yavaş açılıp dümeni bırakıyordu sanki.

Daha savaşabilir, talihini deneyebilirdi: insanın yazgısı dışardan çizilmez çünkü. Kara yazgı, insanın kendi içindedir: bir an gelir, zayıf hissedersiniz kendinizi; işte o zaman hatalar, bir başdönmesi gibi çeker sizi.

Tam o sırada, başının üstünde, kasırganın bir yırtığından, bir çöten'in (balık avlama sepeti) dibindeki balık yemini andıran birkaç yıldız gördü.

Bunun bir tuzak olduğunu çok iyi biliyordu: bir çukurun dibinden bakınca üç yıldız görürsünüz, onlara doğru çıkayım dersiniz, sonra bir daha inemez, orda, yıldızları dişleyip kalırsınız...

Ama öylesine ışığa susamıştı ki, dayanamadı, yükseldi.

XVI

Yıldızların kılavuzluğunda, dalgaları daha kolay aşarak yükseldi. Yıldızların solgun mıknatısı onu yukarı çekiyordu. Nicedir, bir ışık bulabilmek için öyle çırpınıp didinmişti ki, ufacık bir pırıltıyı bile kaçırmazdı artık. Bir han odasının aydınlığıyle zenginleşip, susuzlukla beklediği bu işaretin çevresinde ölünceye dek dönebilirdi. Ve işte, o ışık tarlasına doğru yükseliyordu şimdi.

Az önce açılan ve şimdi altında kapanmakta olan kuyuda, yavaş yavaş, döne döne yükseliyordu. Ve bulutlar, yükseldikçe, kapkara birer çamur yığını olmaktan çıkıyor, gittikçe aklaşan dalgalar halinde yanından geçiyorlardı. Derken, açıklığa çıktı Fabien.

Şaşkınlığı sonsuzdu: aydınlık, göz kamaştıracak ölçüdeydi. Birkaç saniye gözlerini yummak zorunda kaldı. Bulutların ve gecenin, insanın gözünü kamaştıracağına ölse inanmazdı. Oysa dolunay ve yıldızlar, bulutları da geceyi de aydınlık dalgalar haline getirmişti.

Uçak, daha bulutların üstüne çıkar çıkmaz, bir anda, olağanüstü bir dinginliğe kavuşmuştu. Uçağı

sarsan en küçük bir dalga kırıntısı yoktu. Mendireği dönen tekne gibi, durgun sularda yüzüyordu şimdi. Göğün, mutluluk fışkıran adaların koyu gibi gizli ve bilinmeyen bir yerine gelmişti. Kasırga, uçağın altında, sağnaklar, hortumlar ve şimşeklerle dolu üç bin metrelik başka bir dünya yaratıyor, yıldızlara ise, kar ve billurdan yapılmış bir yüzle bakıyordu.

Fabien, herhalde harikalar ülkesine geldim diye düşünüyordu, çünkü elleri, giysileri, uçağın kanatları, her şey pırıl pırıldı. Çünkü ışık yıldızlardan değil, tam tersine, yanından yöresinden, şu beyaz pamuk kümelerinden fışkırıyordu.

Altındaki bulutlar, aydan aldıkları bütün karı ona yolluyorlardı. Sağındaki, solundaki kule gibi yüksek bulutlar da öyle. Uçak, ışıktan bir süt denizi içinde yüzüyordu. Fabien geri döndü, telsizcinin gülümsediğini gördü.

—İşler düzeliyor galiba!

diye bağırıyordu telsizci.

Ama sesi uçağın gürültüsüne karışıyor, yalnız gülümseyerek anlaşıyorlardı. «Sırıtmakla çılgınlık ediyorum,» diye düşünüyordu Fabien: «aslında hapı yuttuk biz.»

Bununla birlikte, yakasına yapışan o binlerce karanlık koldan sıyrılmıştı. Çiçekli bir bahçeye dolaşmaya çıkarılan mahkûm gibi, bir süre için, bütün bağları çözülmüştü.

«Çok çok güzel», diye düşünüyordu Fabien. Kendisiyle arkadaşından başka canlının bulunmadığı bir dünyada, bir hazinenin değerli taşları gibi iç içe duran yıldızlar arasında dolaşıyordu. Hazine odasına kapanıp kalmış, çıkış yolunu bulamayan masallardaki

hırsızlar gibi. Bu alabildiğine zengin, ama ölüme mahkûm iki insan, o buz gibi mücevherler arasında dolanıyordu aylak aylak.

XVII

Patagonya hava alanlarından birinde, Commodoro Rivadavia'da, telsizcilerden birinin eli oynadı ansızın, ve istasyonda nöbet tutan kolu kanadı kırık bütün insanlar bu adamın başına üşüştü.

El değmemiş, apaydınlık bir kâğıdın üstüne eğilmişlerdi. Telsizcinin eli henüz duraksıyor, kalem bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Telsizcinin eli harfleri avucunda tutuyor, ama parmaklar daha şimdiden titriyordu.

—Kasırga mı?

Telsizci, başıyle «evet» dedi. Çevresindekilerin cırıltısı, haberi yakalamasına engel oluyordu.

Sonra, anlaşılmaz birkaç şekil çizdi kâğıda. Sonra bir iki sözcük. Sonra bütün metin sökünetti:

—Kasırganın üstünde, üç bin metrede hapsedildik. Dosdoğru Batı'ya, içerlere gidiyoruz, farkında olmadan denize sapmışız çünkü. Hâlâ denizin üstünde olup olmadığımızı da bilmiyoruz. Kasırga nerelere dek uzanıyor, bildirin.

Kasırga yüzünden, bu haber, ancak aktarma yoluyle Buenos Aires'e ulaştırılabildi. Haber, gecenin karanlığında, elden ele teslim edilen bir meşale gibi ilerliyordu.

Buenos Aires şu cevabı gönderdi:

—İçerde genel bir kasırga var. Daha ne kadar benzininiz kaldı?

—Yarım saatlik.

Ve bu cümle, telsizciden telsizciye, Buenos Aires'e çıktı.

Uçak, içindekilerle birlikte, otuz dakikaya kalmadan kasırganın eline düşüp yere çakılmaya mahkûmdu.

XVIII

Ve Rivière düşünüyor. Umudu kalmadı artık: uçak, gecenin bir köşesinde batıp gidecek.

Rivière, çocukluğunda kendisini pek etkilemiş olan bir olayı hatırladı: suyun dibindeki bir cesedi bulabilmek için, küçük bir göl boşaltılıyordu. Kendileri de, yeryüzünü örten şu kara gölge çekilip gitmedikçe, kumsallar, ovalar ve ekinler ortaya çıkmadıkça bir şey bulamıyacaklardı. Basit köylüler, günün birinde, dirseklerini yüzlerine örtmüş, uyur gibi yatan iki çocuk bulacaklardı sakin bir kuyunun çimenli, sapsarı kumlu dibinde. Ama gece onları çoktan boğmuş olacaktı.

Rivière, masallardaki denizlerin dibinde yatan hazineler gibi, gecenin derinliklerinde gizlenen zenginlikleri düşünüyordu... Bütün çiçekleriyle, henüz bir işe yaramayan çiçekleriyle gündüzü bekleyen elma ağaçları. Zengindir gece, kokularla, uyuyan kuzularla ve henüz rengi seçilemeyen çiçeklerle doludur.

Kalın pulluk izleri, ıslak ağaçlar, taze yoncalar

yavaş yavaş aydınlığa çıkacak. Ama şimdi kuzuya dönmüş dağlar, ovalar ve davarlar arasında, dünyanın bilge kollarında, insana uyuyormuş hissini veren iki çocuk yatacak. Ve gözle görülen dünyadan öbürüne bir şeyler akmış olacak.

Rivière, Fabien'in yüreği sevgi ve kaygı dolu karısını tanıyor: bu sevgi, yoksul bir çocuğa verilen oyuncak gibi, kısa bir süre için ödünç verilmişti ona.

Rivière, kumanda âletleri aracılığıyle, birkaç dakika daha yazgısına hâkim olan Fabien'in ellerini düşünüyor. Sevip okşamasını bilen o eli düşünüyor. Bir göğsün üstüne konmuş ve, tanrının eli gibi, orada fırtınalar koparmış bulunan o eli. Bir yüze dokunmuş ve dokunduğu an onun havasını değiştirmiş bulunan eli. Mucizeler yaratmış olan o eli.

Fabien şu anda, bir bulut denizinin göz kamaştırıcı parıltısı üstünde dolaşıp duruyor, ve bulutların altı sonsuzluk. Yalnız kendisinin yaşadığı yıldız kümeleri arasında yitip gitmiş durumda. Dünya henüz ellerinde, göğsüne bastırıp sallıyor onu. Sımsıkı dümene yapışan ellerinde insanî zenginliğin ağırlığını taşıyor, ve sonunda ister istemez geri vereceği bu işe yaramaz hazineyi, umutsuzca, yıldızdan yıldıza dolaştırıyor...

Rivière, bir alıcının hâlâ onu dinlediğini düşünüyor. Fabien'i yalnız bir müzik dalgası, küçücük bir dalga bağlıyor şimdi dünyaya. Ne bir yakınma. Ne bir çığlık. Yalnızca, umutsuzluğun o güne dek çıkardığı en katkısız ses.

XIX

Robineau onu yalnızlığından ayırdı:

—Şey, Müdür Bey... düşündüm ki, şeyi deneyebiliriz belki...

Aslında önerecek bir şeyi yoktu, ama iyi niyetini göstermek istiyordu. Ne çok isterdi bir çözüm yolu bulmayı, hattâ, bir bakıma, bulmaca gibi arıyordu onu. Rivière'in dinlemek bile istemediği çözüm yolları bulurdu hep:

—Bakın, Robineau, çözüm yolu yoktur yaşamda. Kendi yollarında ilerleyen güçler vardır: siz bu güçleri yaratın, çözüm kendiliğinden gelir.

Onun için, Robineau da, teknisyenler arasında, yürüyen bir güç yaratmakla yetiniyordu. Durmadan ilerleyen, pervane poyralarını paslanmaktan kurtaran, alçakgönüllü bir güç.

Bu geceki olaylarsa, Robineau'nun elini kolunu bağlıyor, yetisini aşıyordu. Müfettişliğinin ne kasırgaya, ne de buhar olup uçmuş, ve artık vaktinde gelme primi için değil, Robineau'nun vereceği cezaların tümüne bedel bir cezadan, ölümden kurtulmak için çırpınan pilotla telsizciye etkisi vardı.

Ve Robineau, gereksiz bir adam halinde, aylak aylak dolaşıyordu yazıhanelerde.

Fabien'in karısı görüşmek istediğini bildirdi. Daha fazla dayanamamış, kalkıp gelmiş, yazmanların

odasında, Rivière'in kendisini kabul etmesini bekliyordu. Yazmanlar, kaçamak bakışlar gönderiyorlardı ona. Kadın bundan âdeta utanıyor, korkulu gözlerle çevresine bakıyordu: burdaki her şey onu itiyordu. Bir cesedin üstünde yürür gibi çalışan yazmanlar, insan yaşamının, insan acısının yalnızca kaskatı bir rakam tortusu bıraktığı dosyalar. Kendisine Fabien'i hatırlatacak bir belirti arıyordu. Evde, her şey onun yokluğunu dile getiriyordu: yarı açık yatak, sofraya konmuş kahve, vazodaki çiçekler... Hiç bir belirti göremiyordu. Burada her şey acımaya, dostluğa, anıya karşıydı. Hiç kimse sesini yükseltmeye cesaret edemediği için, duyabildiği tek lâf, bir cetvel arayan memurun küfrü oldu: «—Hay allah kahretsin! nereye gitti şu dinamo cetveli, hani şu Santos'a göndereceğimiz cetvel...» Sonsuz bir şaşkınlıkla bakışlarını bu adama çevirdi. Sonra, haritaların asıldığı duvara. Dudakları, hafifçe, belli belirsiz titriyordu.

Sıkıntı içinde, burdaki insanlara aykırı düşen bir doğruyu dile getirdiğini seziyor, geldiği için pişmanlık duyuyor, bir yerlere saklanmak istiyor, ve göze batmasın diye, öksürmeye, hattâ ağlamaya korkuyordu. Garip, aykırı, çıplak hissediyordu kendini. Ama dile getirdiği doğru öyle güçlüydü ki, kaçamak bakışlar habire üstünde toplanıyor, bu doğruyu okuyordu yüzünde. Çok güzeldi kadın. Mutluluğun kutsal dünyasını gösteriyordu erkeklere. Eylem sırasında, farkına varmadan, hangi yüce şeye dokunduklarını duyuruyordu. Onca bakışa dayanamadı, gözlerini yumdu. O, bu insanlara, farkında olmadan, nasıl bir dinginliği bozduklarını gösteriyordu.

Rivière kadını kabul etti.

Utana sıkıla, çiçeklerini, hazır bekleyen kahvesini, taptaze tenini savunmuştu az önce. Şimdi daha da soğuklaşan odada, yine aynı şeyleri savunmaya başladı dudaklarının o hafif titreyişi. O da, başka bir dünyanın anlatılması güç doğrusunu dile getiriyordu. Gönlündeki o yarı vahşi sevgiyle —kocası ateşli bir insandı—, bağlılıkla ilgili şeyler, burada tedirgin edici, bencil bir havaya bürünüyordu sanki. Kaçıp gitmek istedi:

—Sizi rahatsız ediyorum galiba...

—Hayır, Madam, hayır, dedi Rivière, Ne yazık ki, ikimizin de beklemekten başka çaremiz yok, Madam.

Kadın hafifçe omuz silkti, Rivière bunun ne olduğunu anladı: «Az sonra odamda bulacağım lamba, sofradaki yemek, vazodaki çiçekler neye yarar artık...» Genç bir anne, bir gün, şöyle demişti Rivière'e: «—Çocuğumun ölümünü pek bilinçlendiremedim henüz. Ama küçük şeylere, elime geçen giysilerine dayanmak zor, geceleri uyanınca içimi yakıp kavuran, sütüm gibi artık hiç bir işe yaramayan, ama yine de varolan şefkate dayanmak zor...» Bu kadın için de, Fabien, yarın, anlamını yitiren davranışlarda, çevresindeki nesnelerde ölmeye başlayacaktı, azar azar. Fabien, yavaş yavaş evden ayrılacaktı. Rivière'in suskunluğunda derin bir acıma gizliydi.

—Madam...

Genç kadın, kendi gücünden habersiz, dudaklarında alçakgönüllüce bir gülümseyişle odadan çıkıyordu.

Rivière, külçe gibi koltuğuna çöktü.

«Yalnız, aradığım şeyi bulmama yardım ediyor böylece...»

Parmakları, Kuzey alanlarından gelen telgraflar üzerinde tempo tutuyordu hafif hafif. Düşünüyordu.

«Bizler, ölümsüz olmak değil, eylemlerin ve nesnelerin ansızın anlamsızlaştığını görmemek için didiniyoruz. Çünkü edimler ve nesneler anlamını yitirdiği an, çevremizi kuşatan boşluk ortaya çıkıyor...»

Bakışları telgraflara takıldı:

«Ölüm işte burdan geliyor bize: hiç bir anlamı kalmayan şu telgraflardan...»

Robineau'ya baktı. Bu değersiz, işe yaramaz hale gelmiş oğlanın da bir anlamı kalmamıştı artık. Rivière âdeta çıkıştı çocuğa:

—Yapacağınız şeyi de ben mi göstereceğim yani?

Rivière, bundan sonra, yazmanların odasına açılan kapıyı itti, ve Fabien'in yokluğu, Madam Fabien'in göremediği bir iki belirtiyle, açık seçik ortaya çıktı. R.B. 903'ün, yani Fabien'in uçağının kartı, duvardaki tahtada, kullanılmaz hale gelmiş gereçler sütununa asılmıştı bile. Avrupa postasının kâğıtlarını hazırlayan yazmanlar, nasıl olsa gecikeceği düşüncesiyle, işi ağırdan alıyorlardı. Alandan, artık anlamı kalmayan kurtarma ekiplerini ne yapalım diye soruyorlardı. Yaşamın işlevleri yavaşlamıştı. «Ölüm şimdi geldi işte!» diye düşündü Rivière. Eseri, deniz ortasında rüzgârsız kalmış, bozuk bir yelkenliye benziyordu.

Robineau'nun sesini işitti:

—Biliyor musunuz, Müdür Bey... daha altı haftalık evliydiler...

—Kendi işinize bakın siz.

Rivière yazmanlara, onların tepesinden manev-

racılara, pilotlara, eserinin yaratılışında bir yapı ustası inancıyla kendisine yardım etmiş bulunan kişilere bakıyordu. Eski çağlarda, birtakım «Adalar»dan söz edildiğini duyan ve oralara gitmek için gemi yapan küçük kentleri düşündü. Umutlarını yüklemek üzere; insanlar, umutlarının denize açıldığını görsün diye gemi yapan küçük kentleri düşündü. O insanlar tek bir gemiyle yücelmiş, kendilerini aşmış, kurtulmuşlardı. «Erek hiç bir şeyi doğrulamıyor belki, ama eylem insanı ölümden kurtarıyor. O insanlar da, yaptıkları gemiyle yaşamaya devam ediyorlardı.»

Rivière de, telgraflara yeniden bir anlam kazandırdığı, nöbet tutanların yüreğine kaygı saldığı, pilotlara o dramatik ereği yeniden verebildiği zaman ölüme kafa tutabilecekti. Rüzgârın, deniz ortasında kalmış yelkenliyi canlandırışı gibi, yaşam, eserine yeni bir can getirdiği zaman.

XX

Commodoro Rivadavia artık uçağın telsizini duyamıyor, ama yirmi dakika sonra, ondan bin kilometre ötedeki Bahia Blanca, ikinci bir haber yakalıyor:

—Alçalıyoruz. Bulutlara girmek üzereyiz...

Sonra, Trelew telsizinde, anlaşılamayan bir haberin iki üç sözcüğü:

—... hiç bir şey göremi...

Kısa dalgalar böyledir işte. Şu istasyon yakalar, öbürü hiç duyamaz yapılan yayını. Sonra, ortada belli bir neden yokken, ansızın her şey değişir. Yeri

bilinmeyen uçak, birden uzaydışı, zamandışı gelir yaşayanlara, telsiz istasyonlarındaki beyaz kâğıtlara haber yazdıranlar birer hayalettir artık.

Benzin bitmiş midir, yoksa pilot, her şeye rağmen, son kozunu mu oynamaktadır: burun üstü çakılmadan inmeye mi çalışmaktadır yani?

Buenos Aires, Trelew'e emrediyor:

—Soruñ bakalım, inmeye mi çalışıyor.

Telsiz odası bir laboratuvarı andırıyor: nikeller, bakırlar, manometreler, kablolar. Beyaz gömlekli nöbetçi telsizciler, sessizce, basit bir deneyin üstüne eğilmişler sanki.

Suda altın arayan insanlar gibi, ince parmaklarıyle âletlere dokunuyor, manyetik alanı tarıyorlar.

—Cevap yok mu?

—Yok.

Yaşam belirtisi bir nota daha yakalarlar belki. Uçak ve gövdesinden çıkan alevler yıldızlara varınca, az sonra, yıldızlardan birinin türküsünü duyacaklar belki...

Saniyeler akıyor. Saniyeler, sözün en gerçek anlamıyle, kan gibi akıyor. Uçak hâlâ havada mı acaba? Her saniye, talihin bir parçasını alıp götürüyor. Ve zaman, her şeyi yakıp yıkarak geçiyor. Yirmi yüzyılın bir tapınağı yerle bir edişi, granit içinde adım adım ilerleyişi, tapınağı toz haline getirişi gibi, iki bin yılın aşındırması bir saniyede toplanıyor ve uçaktakilerin tepesine çöküyor.

Her saniye, bir şeyleri alıp götürüyor.

Fabien'in sesini, Fabien'in gülüşünü, gülümsemesini alıp götürüyor. Sessizlik kaplıyor her yanı.

Gittikçe ağırlaşan, bir deniz gibi pilotla telsizcinin üstüne çöken bir sessizlik.

Derken biri hatırlatıyor:

—Saat bir kırk. Benzinin sonu: havada kalabilmeleri olanaksız artık.

Ve her şey duruluyor.

Yolculuğun son anlarındaki gibi, acı ve yavan bir duygu beliriyor dudaklarda. Bilinmeyen, ama insanın içini bulandıran bir şey oldu. Ve bütün o nikeller, bakır atardamarlar arasında, yıkık fabrikalarda hissedilen hüzün duyuluyor. Bütün o gereçler gereksiz, işe yaramaz, ağır şeyler gibi görünüyor insana: bir sürü kuru dal.

Sabahı beklemekten başka çare yok artık.

Birkaç saat sonra, bütün Arjantin su yüzüne çıkacak, ayrınlanacak; hepsi, bir burunda durup ağır ağır çekilen, ama içinden ne çıkacağı bilinmeyen ağı seyreden insanlar gibi, hiç kıpırdamadan, oldukları yerde duruyorlar.

Rivière, yazıhanesinde, ancak büyük felâketlerden sonra, kara yazgı insanın yakasını bıraktığı zaman duyulan rahatlığı hissediyor. Bütün taşra polisine haber saldı. Yapabileceği başka bir şey yok, beklemek gerekiyor.

Ama ölü evinde bile düzen gereklidir. Rivière, Robineau'ya el ediyor:

—Kuzey alanlarına şu teli çektirin: 'Patagonya postasının epey gecikeceği sanılıyor. Avrupa postası da gecikmesin diye, Patagonya postasının yükü bir sonraki uçağa bırakılacaktır.'

Beli bükülüyor azıcık. Ama bir çaba harcayıp

dikiliyor ve bir şey hatırlıyor, çok önemli bir şey. Ah! evet. Ve unutmamak için:

—Robineau.

—Buyrun, Mösyö Rivière?

—Bir emir yazın. Pilotların, dakikada bin dokuz yüz dönüşü aşmaları yasak: motörler harap oluyor.

—Peki, Mösyö Rivière.

Rivière'in beli biraz daha bükülüyor. Her şeyden önce yalnızlığa ihtiyacı var:

—Haydi, Robineau. Haydi, dostum...

Ve Robineau, gölgeler önündeki bu eşitlikten ürküyor.

XXI

Robineau, gönlü kara bir adam halinde yazıhanelerde dolanıp duruyordu. Kurum yaşamıyordu artık, çünkü saat ikide kalkması gereken posta gecikecek, ancak şafakta yola çıkacaktı. Asık suratlı memurlar hâlâ nöbetteydi, ama hiç yararı olmayan bir nöbetti bu. Kuzey'deki alanlardan yine hava raporları geliyordu, ama bütün o «açık gök»ler, «dolunay»lar, «esmeyen rüzgâr»lar verimsiz bir ülke imgesi getiriyordu insanın gözünün önüne. Pırıl pırıl kayaları ve aydedesiyle ıssız bir çöl. Robineau, üstelik ne aradığını bilmeden, büro şefinin önünden aldığı dosyayı karıştırırken, şefin, saldırgan bir saygıyle —ama Robineau da ona aynıyle karşılık vermekten geri kalmadı—: «İstediğiniz kadar bakın, dosya benim nasıl olsa» dercesine karşısında dikildiğini farketti. Bir

astın bu saldırgan tavrı müfettişi şaşırttı, ama bir şey diyemedi, sinirli sinirli geri verdi dosyayı. Büro şefi, burnu havada, gidip yerine oturdu. Robineau: «Keşke haddini bildirseydim şuna», diye düşündü. Ama kendini tuttu, yaşadığı dramı düşünerek birkaç adım attı. Bu dram, güdülen politikanın gözden düşmesine yol açacaktı; o yüzden, Robineau, iki kez karalar bağladı.

Sonra, az önce kendisine «Dostum...» demiş olan, yazıhanesine kapanmış Rivière geldi aklına. Hiç kimse, bunca desteksiz kalmamıştı şimdiye dek. Robineau gönülden acıdı ona. Kafasında, bu acımayı dile getiren, avutucu birkaç cümle dolaştı. Çok güzel bulduğu bir duygu yavaş yavaş canlandırıyordu onu. Gidip hafifçe kapıyı tıkırdattı. Ses çıkmadı. Bu sessizliği bozup daha hızlı vurmaya cesaret edemedi, kapıyı itti. Rivière ordaydı. Robineau, ömründe ilk kez, Rivière'in yanına isteyerek, hattâ dostça, kurşun yağmuru altında yaralı generalin yanına gelen, onunla bozgunu ve sürgünü paylaşan çavuş gibi giriyordu Rivière'in odasına. Robineau'nun yüzünde: «Ne olursa olsun, sizinleyim» der gibi bir hava vardı.

Rivière susuyor, başını öne eğmiş, ellerine bakıyordu. Robineau da onun önünde dikilmiş, ağzını açıp bir şey söylemeye cesaret edemeden duruyordu. Aslan yaralı da olsa, ürkütüyordu onu. Robineau, gittikçe başını döndüren birtakım bağlılık cümleleri hazırlıyor, ama gözlerini her kaldırışta o yana yatmış başla, o ağarmış saçlarla, korkunç bir acı üstüne kilitlenmiş dudaklarla karşılaşıyordu. En sonunda kararını verdi:

—Müdür Bey...

Rivière başını kaldırdı, ona baktı. Rivière öyle derin, öyle ırak bir düşten uyanıyordu ki, önce Robineau'nun varlığını fark edemedi belki. Ve hangi düşlere daldığını, ne hissettiğini, yüreğinin nasıl bir yasa büründüğünü kimsecikler öğrenemedi. Rivière, canlı bir tanık gibi, uzun uzun baktı Robineau'ya. Robineau sıkıldı. Robineau'ya baktıkça, anlaşılmaz bir alay beliriyordu Rivière'in dudaklarında. Rivière baktıkça, Robineau renkten renge giriyordu. Ve Robineau, insanı duygulandıran, ve ne yazık ki içten gelen bir iyiniyetle insanların sersemliğini göstermeye gelmiş canlı bir örnek gibi gözüküyordu Rivière'e.

Robineau bozguna uğradı. Artık ne çavuşun, ne generalin, ne de kurşunların bir anlamı kalmıştı. Anlaşılmaz bir seyler oluyordu. Rivière, habire yüzüne bakıyordu. Bunun üzerine, Robineau, elinde olmaksızın toparlandı, sol elini cebinden çıkardı. Rivière hâlâ bakıyordu. En sonunda, Robineau, ezile büzüle, elinde olmaksızın:

—Bir emriniz var mı diye sormaya geldim, dedi.

Rivière cep saatını çıkardı, yalnızca şunları söyledi:

—Saat iki. Asuncion postası ikiyi on geçe alanda olacak. İki çeyrekte kaldırın Avrupa postasını.

Ve Robineau, koşup bu şaşırtıcı haberi herkese ulaştırdı: gece uçuşları devam ediyordu. Sonra büro şefine seslendi:

—Getirin de şu dosyaya bir göz atayım.

Büro şefi önüne gelince:

—Bekleyin, dedi.

Ve şef bekledi.

XXII

Asuncion postası alana inmek üzere olduğunu bildirdi.

Rivière, en kötü anlarda bile, telsizle onun uçuşunu izlemişti. Onca kargaşalık arasında, inancının zaferi, kanıtıydı bu uçak. Başarıyla sonuçlanan bu uçuş, bundan sonraki binlerce başarılı uçuşu haber veriyordu. «Her gece kasırga yok.» Rivière, ayrıca: «Bir kez yol açıldı mı, geri dönmek olanaksızdır», diye düşünüyordu.

Uçak, Paraguay üstünde, çiçekli, basık evli, dingin akarsulu zengin bir bahçeden geçer gibi, tek bir yıldızına bile zarar vermeyen kasırganın yamacında süzülüp gidiyordu. Battaniyelere sarılmış dokuz yolcu, mücevher dolu camekânlara benzeyen küçük pencerelerine dayamışlardı alınlarını, Arjantin kasabaları, gecenin karanlığında, yıldız kümelerinin solgun ışığı altına sermeye başlamışlardı bütün altın taneciklerini. Pilot, önde, ayışığıyle dolu gözlerini ardına dek açmış, bir keçi çobanı gibi, ellerinin üstünde taşıyordu bu insanî yükü. Buenos Aires, pembe ışığıyle ufukta belirmişti bile, az sonra, bir masal hazinesi gibi, olanca parlaklığıyle ortaya çıkacaktı. Telsizci, gökyüzünde çaldığı ve ezgisini ancak Rivière'in yakalayabildiği bir sonatın son notalarındaymışcasına, en son haberleri yayıyordu parmaklarının ucundan; sonra anteni çekti, azıcık gerindi, esnedi. gülümsedi: alana inmek üzereydiler.

Pilot indi, uçağına yaslanmış, elleri cebinde bekleyen Avrupa postası pilotunun yanına gitti.

—Sen mi devam ediyorsun?

—Evet.

—Patagonya postası geldi mi?

—Umut kesildi: kayıp. Hava güzel mi?

—Çok güzel. Fabien kayboldu demek?

Pek az durdular bu konu üstünde. Aralarındaki derin kardeşlik duygusu, fazla sözü gereksiz kılıyordu çünkü.

Asuncion'dan gelen torbalar Avrupa postasına aktarılıyor, pilot, başını arkaya devirmiş, ensesini küpeşteye dayamış, kıpırdamadan yıldızlara bakıyordu. İçinde büyük bir gücün doğduğunu hissediyordu, birden, büyük bir sevinç duydu.

—Yüklendi mi? dedi bir ses. Çalıştırın öyleyse.

Pilot yine kıpırdamadı. Motörü çalıştırıyorlardı. Pilot, az sonra, omuzlarında duyacaktı uçağının titreyişini. Gidecek... gitmeyecek... gidecek! diye birbirini izleyen yalan yanlış haberlerden sonra, pilotun içi rahatlıyordu nihayet. Dudakları aralandı, ve dişleri, ayışığında, vahşi bir hayvanın dişleri gibi parladı.

—Geceleyin dikkatli ol ha!

Arkadaşının öğüdünü duymadı bile. Eller cepte, baş arkaya devrik, yüz bulutlara, dağlara, ırmaklara ve denizlere dönük, sessiz bir gülüş beliriyordu dudaklarında. Hafif, ama ağacı kuşatan meltem gibi ta içine işleyen, bütün benliğini sarsan bir gülüş. Hafif, ama bütün o bulutlardan, dağlardan, ırmaklarla denizlerden daha güçlü bir gülüş.

—Ne oluyorsun yahu?

—Şu sersem Rivière bana... korktuğumu sanıyor da!

XXIII

Uçak, bir dakika sonra Buenos Aires'den uzaklaşmış olacak, yeniden savaşa atılan Rivière onun sesini duymak istiyor. Yıldızlara doğru yürüyen bir ordunun korkunç ayak sesine benzeyen homurtusunun sıfırdan başlayıp yükselişini, uzayda eriyip gidişini duymak istiyor.

Rivière, kollarını kavuşturmuş, yazmanlar arasından geçiyor. Bir pencere önünde durup dinliyor, yine düşlere dalıyor.

Tek bir uçuşu ertelese, gece uçuşları davası yitip giderdi. Ama Rivière, yarın, yaptığı işleri yadsıyacak şu zayıf adamlara karşı çıkmış, gecenin koynuna salmıştı bu ikinci uçağı.

Yengi... yenilgi... hiç bir anlamı yok bu sözcüklerin. Yaşam bu imgelerin üstünde, ve şimdiden, daha başka imgeler hazırlamakta. Yengi vardır, bir halkı zayıflatır, yenilgi vardır, başka bir halka can verir. Rivière'in uğradığı yenilgi, belki de asıl yengiyi hazırlayan bir girişimdir. Önemli olan, sürüp giden olay'dır çünkü.

Beş dakika sonra, telsizler bütün alanlara haber salacak. On beş bin kilometrelik yol boyunca, kıpırdayan yaşam bütün sorunları çözecek.

İşte bir org sesi duyuldu bile: uçak.

Ve Rivière, sert bakışları önünde iki büklüm olan yazmanlar arasından geçip, ağır ağır odasına dönüyor. Büyük Rivière, ağır yengisini omuzlarında taşıyan Galip Rivière.

BİLGİ YAYINLARI

1. Ingmar Bergman YABAN ÇİLEKLERİ Tezer Sümer
2. Jean Tardieu SEKİZ OYUN Yıldırım Keskin
3. Cahit Atay KARALARIN MEMETLERİ
4. Cahit Atay SULTAN GELİN
5. Albert Camus SANATÇI VE ÇAĞI Yıldırım Keskin
6. Oppenheimer BİLİM VE SAĞDUYU Onur Öymen
7. Turgut Özakman DUVARLARIN ÖTESİ
8. A. de Saint-Exupéry KÜÇÜK PRENS
   Cemal Süreya - R. Tomris
9. Güner Sümer BOZUK DÜZEN
10. Orson Welles YURTTAŞ KANE Nijat Özön
11. Giovanni Guareschi DON CAMİLLO VE ŞEYTAN
    Yurdakul Fincancı
12. Güngör Dilmen MİDASIN KULAKLARI
13. Friedrich Dürrenmatt DURUŞMA GECESİ
    Cenap Yılmaz
14. Anton Çehov TÜTÜNÜN ZARARLARI
    BİR EVLENME TEKLİFİ
    AYI
    SAYFİYEDE YAZ Yılmaz Gruda
15. Yakup Kadri Karaosmanoğlu SODOM VE GOMORE
16. Albert Camus BİR ALMAN DOSTA MEKTUPLAR
    Suat Tuygan
17. Cahit Atay PUSUDA
18. Aisopos EZOP MASALLARI Tarık Dursun K.
    Desenler Aslı - Turhan Selçuk
19. Gustave Janouch KAFKA İLE KONUŞMALAR
    A. Turan Oflazoğlu
20. Akutagava RAŞOMON Tarık Dursun K.
21. Pudovkin SİNEMANIN TEMEL İLKELERİ Nijat Özön
22. Yakup Kadri Karaosmanoğlu HÜKÜM GECESİ
23. Ingmar Bergman YEDİNCİ MÜHÜR A. Turan Oflazoğlu
24. Marguerite Duras MODERATO CANTABILE
    Bertan Onaran
25. Albert Schweitzer ÇOCUKLUĞUM VE GENÇLİĞİM
    Yurdakul Fincancı
26. Antonioni GECE Ülkü Tamer
27. D. H. Lavrence ANKA KUŞU Akşit Göktürk
28. Truman Capote TIFFANY'DE KAHVALTI Meral Alakuş
29. Bertrand Russell DÜNYA GÖRÜŞÜM Cenap Yılmaz
30. Aziz Nesin MEMLEKETİN BİRİNDE HOPTİRİNAM
31. Friedrich Dürrenmatt YUNANLI BİR KIZ ARANIYOR
    Akşit Göktürk
32. Cevdet Kudret DİLLERİ VAR BİZİM DİLE BENZEMEZ

33. André Bazin ÇAĞDAŞ SİNEMANIN SORUNLARI
Nijat Özön
34. ON KISA OYUN Türkçesi Ülkü Tamer
35. Simone de Beauvoir SESSİZ BİR ÖLÜM Bilge Karasu
36. Anton Çehov İVANOV Ataol Behramoğlu
37. Nathalie Sarraute YÖNELİŞLER Mükerrem Akdeniz
38. SAHNEYE KOYMA SANATI Suat Taşer
39. Eisenstein POTEMKİN ZIRHLISI
Renoir HARP ESİRLERİ
Fort CEHENNEMDEN DÖNÜŞ Türkçesi Nijat Özön
40. Fakir Baykurt AMERİKAN SARGISI
41. Marguerite Duras BÜTÜN GÜN AĞAÇLARDA
Salâh Birsel
42. Heinrich Böll TRENİN TAM SAATİYDİ Zeyyat Selimoğlu
43. Behçet Necatigil GECE AŞEVİ (BEŞ KISA OYUN)
44. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ZORAKİ DİPLOMAT
45. Ingmar Bergman AYNADAKİ GİBİ - SESSİZLİK
Tezer Özlü - Fadıl Taylan
46. Maksim Gorki KÜÇÜK BURJUVALAR Güner Sümer
47. Roger Martin du Gard POSTACI Erdoğan Başar
48. Şerif Hulûsi AHMET HAŞİM
49. Güngör Dilmen Kalyoncu KURBAN
50. Betrand Russell VİETNAM'DA SAVAŞ SUÇLARI
Niyazi Atakoğlu
51. Tibor Déry EĞLENTİLİ BİR GÖMME TÖRENİ
Adalet Cimcoz
52. Cervantes DON QUIJOTE -I- Bertan Onaran
53. Maksim Gorki TOLSTOY'DAN ANILAR Akşit Göktürk
54. Kemal Tahir DEVLET ANA
55. Cevdet Kudret KARAGÖZ -I-
56. Knut Hamsun PAN Behçet Necatigil
57. Maksim Gorki AYAKTAKIMI ARASINDA Vâ-Nû
58. Franz Kafka AMERİKA Arif Gelen
59. Aiskhylos ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS
Azra Erhat - Sabahattin Eyüboğlu
60. Şevket Süreyya Aydemir İNKILÂP VE KADRO
61. Nijat Özön TÜRK SİNEMASI KRONOLOJİSİ

BİLGİ YAYINLARI ÖZEL DİZİ

1. Prof. Macit Gökberk FELSEFE TARİHİ 40 Lira
2. Mete Tunçay TÜRKİYE'DE SOL AKIMLAR 15 Lira
3. Prof. Sadun Aren İSTİHDAM, PARA VE İKTİSADİ POLİTİKA 20 Lira

Antoine de Saint - Exupéry (1900 - 1944), çağımız Fransız edebiyatının en önde gelen sanatçılarındandır. Aynı zamanda ünlü bir pilot olan yazar, İkinci Dünya Savaşı'nda avcı ve keşif uçaklarında çalışmış, son çıktığı keşif uçuşundan bir daha geri dönememiştir. Eserlerinin çoğunda havacıların fiziksel ve ruhsal yaşantılarını büyük bir ustalıkla anlatmıştır. Güney Amerika ile Avrupa arasında geceleri de sürüp giden ilk uçuşların dramını anlatan bu eser için, André Gide şöyle der: «Bilinmeyen ülkeleri aramaya çıkanlarda olduğu gibi, havacılıkta da, yiğitlik isteyen bir ilk dönem vardır; bize, gökteki öncülerden birinin trajik serüvenini anlatan 'Gece Uçuşu' işte bu yüzden, kendiliğinden bir kahramanlık öyküsü haline geliveriyor.»

Bertan Onaran'ın güzel Türkçesiyle dilimize kazandırılan bu roman, savaş-sonrası Fransız edebiyatının en çok okunan eseridir.

Bilgi Basımevi - Ankara, 1968

4 LİRA